

BINNENKRANT

Huis De Zalm, Zoutwerf 5
2800 Mechelen

Verantwoordelijke uitgever: Fons Dierickx, Grote Baan 193, 9310 Herdersem

BIJLAGE

ONS HEEM

januari-februari-maart 2007

driemaandelijks tijdschrift
afgiftekantoor: 2800 - Mechelen Mail
P 408944

INHOUDSTAFEL

Heemkunde Vlaanderen vzw: actieplan 2007	2
Heemdag Vlaanderen 2007	11
Inventory of Heritage Organisations in Europa	12
Provinciale heemdagen 2007	14
Heeft u vragen? Stel ze aan de consulent van Heemkunde Vlaanderen vzw	14
Van Aanwinst tot Zaaltekst.	
Tips voor beheer en de ontsluiting van een collectie lokaal erfgoed	15
Aan de slag met archief en documentatie	23
Samen werk, samen sterk	25
DICE: het nieuwjaarsgeschenk voor de erfgoedsector aan 0,00 EUR	27
Erfgoeddag 2007: kinderen bouwen 'Museum van de toekomst'	28
Symposium op 24 april 2007 over de resultaten van het mondelinge geschiedenisproject	
ijzerzandsteengroeves van het Hageland	29
Binnen Bij Boeren: Op zoek naar archief	30
Studiedag Moderne Druïden, Heksen en Drugs, Ziekte en Kunst	31
Erfgoed Vlaanderen: Toekomst voor ons verleden. Samen met u.	32
MAS/Volkskundemuseum - Tentoonstellingen	34
MAS/Volkskundemuseum - Publicaties	35

HEEMKUNDE VLAANDEREN VZW ACTIEPLAN 2007

0. Inleiding

2007 betekent de start van een nieuwe beleidsperiode. Hiervoor stelde Heemkunde Vlaanderen vzw een nieuw en ambitieus beleidsplan op voor de periode 2007-2011. Op basis van dit beleidsplan werd de vereniging dan ook gehonoreerd met een structurele subsidie van minstens 190000 euro. Heemkunde Vlaanderen vzw is klaar om met groot enthousiasme en veel overtuiging te werken aan de uitvoering van haar beleidsplan.

Het heemkundige veld is een belangrijk deel van het erfgoedveld. De activiteiten die door heemkundige kringen worden georganiseerd ter gelegenheid van Erfgoeddag, Open Monumentendag en de Nacht van de Geschiedenis zijn hier een goede illustratie van. Momenteel tellen Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ruim 470 heemkundige kringen, 129 heemkundige musea, ca. 150 archief- en documentatiecentra en vijf provinciale koepels voor heemkunde. Daarnaast zijn er ook nog talrijke individuele vorsers en mensen die belang hechten aan de geschiedenis en volkscultuur van hun eigen regio. Als erfgoed meer aandacht krijgt, genereert dat uiteraard ook veel meer werk en kosten. Vandaar dat het ontwerp van beleidsplan een oproep was om voor de werking van Heemkunde Vlaanderen vzw dan ook meer middelen uit te trekken. Er werd aan deze oproep echter onvoldoende gehoor gegeven, waardoor we dan ook genoodzaakt waren om in het voorlopige beleidsplan 2007-2011 grondig te snoeien. Wij zullen echter wél trachten om het uitgetekende groeipatroon te blijven handhaven en aldus zo goed als mogelijk onze plaats in het erfgoedveld op te nemen. Een aantal zaken zullen we verder op andere manieren proberen uit te werken, wat echter naar de toekomst toe problematisch wordt voor de continuïteit ervan.

In 2007 zal het volksculturele veld via een samenwerkingstraject haar rol in het erfgoedveld grondig overdenken en versterken. Wanneer in 2008/2009 het decreet op de volkscultuur zal ingebracht worden in het erfgoeddecreet wil het volksculturele veld een waardige partner zijn in het totale erfgoedveld. Heemkunde Vlaanderen vzw zal zich hiervoor ten volle blijven inzetten.

Missie:

Heemkunde Vlaanderen vzw, de koepelvereniging voor de heemkundige sector in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, wil:

- een vereniging zijn die heemkunde en onderzoek over lokale en regionale geschiedenis in Vlaanderen stimuleert, promoot, cultiveert, uitdiept en zichtbaar maakt voor het grote publiek en die ondersteuning en vorming biedt aan de heemkundige verenigingen en aan de provinciale koepels voor heemkunde in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dit o.a. door te publiceren, door informatie en beleid toegankelijk te maken voor haar doelpubliek, door studiedagen te organiseren en door te participeren aan allerlei erfgoedmanifestaties;
- een vereniging zijn die mensen kan samenbrengen die belang hechten aan de geschiedenis en volkscultuur van hun eigen regio, waarbij de uitwisseling van informatie en ideeën centraal staat en die heemkunde als een bindmiddel gebruikt om contacten te leggen tussen al wat beweegt binnen de erfgoedsector in de breedste betekenis van het woord en aldus een bepalende rol te spelen in de maatschappelijke erkenning van volkscultureel erfgoed;
- een vereniging zijn die zich binnen een Europees en internationaal kader kan profileren, mensen kan stimuleren om cultuur te hanteren als een manier om wederzijds respect en begrip in de hand te werken;
- een vereniging zijn die kan bewijzen dat zij, op haar manier, meebouwt aan een eerlijke en democratische samenleving.

I. Vorming, begeleiding en ondersteuning

* In het kader van de strategische doelstelling 'Heemkunde Vlaanderen vzw zorgt voor een aanbod aan de kringen en aanverwante verenigingen rond vorming, aangepaste begeleiding en de nodige ondersteuning', willen we de volgende operationele doelstellingen in 2007 verwezenlijken.

a) OD 1.1. : Tegen eind 2011 wordt het heemkundig veld volledig geïnformeerd over alles wat zich beweegt in het erfgoedveld en over zaken die nuttig voor de kringen en aanverwante verenigingen kunnen zijn.

Naast het wetenschappelijke tijdschrift *Ons Heem* geeft Heemkunde Vlaanderen vzw driemaandelijks de *Binnenkrant* uit, als bijlage bij *Ons Heem*. De

Binnenkrant heeft tot doel de heemkundige sector en aanverwante verenigingen binnen Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest grondig te informeren aangaande alles wat beweegt in de erfgoedsector en vooral in de sector volkscultuur. Hierin kunnen tevens artikels verschijnen met het oog op competentieverhoging van de organisaties of artikels van didactische en ondersteunende aard. De projecten en activiteiten van Heemkunde Vlaanderen vzw worden hierin eveneens voorgesteld. De *Binnenkrant* wordt integraal op de website geplaatst. De *Binnenkrant* wordt gratis verzonden naar alle heemkundige kringen in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, naar alle bestuursleden van de provinciale koepels voor heemkunde en naar de abonnees op *Ons Heem*. Daarnaast kunnen ook andere erfgoedverenigingen of belanghebbenden op vraag de *Binnenkrant* bekomen. Vanaf 2007 zal de *Binnenkrant* eveneens digitaal verstuurd worden naar de bestuursleden van de heemkundige kringen in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (althans naar diegene waarvan we over een mailadres beschikken). Hiertoe zal in het voorjaar van 2007 een bestand met e-mailadressen worden aangemaakt.

Artikels voor de *Binnenkrant* worden bijeengesprokkeld door de stafmedewerkers, die vaak zelf de vormende artikels opstellen. In 2007 zullen vier *Binnenkranten* gepubliceerd worden, ten laatste eind maart, eind juni, eind september en eind december.

Daarnaast zal Heemkunde Vlaanderen vzw in 2007 zorgen dat er maandelijks een actualisering van de website doorgevoerd wordt, zodat interessante informatie voor de heemkundige onderzoeker beschikbaar is. Dit houdt onder meer in dat aankondigingen van lezingen, manifestaties, tentoonstellingen, cursussen, enz. die verlopen zijn van de site worden verwijderd en dat de nieuwe aankondigingen, die door de stafmedewerkers actief worden verzameld, op de webstek geplaatst worden. Wanneer er informatievragen via de website binnenkomen, worden deze zo spoedig mogelijk beantwoord en/of op de rubriek 'vragenhoekje' geplaatst. Indien er antwoorden op de rubriek 'vragenhoekje' komen, dan worden deze, na controle, ook onmiddellijk op de site geplaatst.

Eind januari 2007 zal er nieuwe formule voor een interactieve, databasegestuurde website worden voorgesteld aan de medewerkers van Heemkunde Vlaanderen vzw. Indien de kosten-batenanalyse gunstig is, zal in 2007 een vernieuwde website van Heemkunde Vlaanderen vzw in het leven geroepen worden. De nood om een vernieuwde website van Heemkunde Vlaanderen vzw te lanceren, komt voort uit

de bezorgdheid om interessante informatie op de meest efficiënte en gebruiksvriendelijke manier te presenteren aan de heemkundige onderzoekers en het geïnteresseerde publiek.

b) OD 1.2. : In deze beleidsperiode intensifieert Heemkunde Vlaanderen vzw het aantal studiedagen in samenwerking met het steunpunt of met een aanverwante organisatie.

In het voorjaar van 2007 wordt een cursusreeks georganiseerd over archief- en documentatiebeheer. Dit gebeurt binnen het kader van het project 'Pro Memorie, een eerstelijns helpdesk voor archief- en documentatiebeheerders in erfgoedverenigingen & promemorie.be: het virtueel historisch archief van de cultuur van alledag' (zie ook OD 1.5. en 4.3.). Bij dit project zijn verschillende organisaties uit de volksculturele sector betrokken als partner: het Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw (VCV), het Steunpunt Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed vzw, het Samenwerkingsverband Vlaamse Verenigingen voor Familiekunde vzw, de Academie voor Streekgebonden Gastronomie vzw, de Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden vzw, Volkskunde Vlaanderen vzw, het Instituut voor Vlaamse Volkskunst vzw, de Vlaamse Volkssportcentrale vzw en Kant in Vlaanderen vzw. In de begeleidende stuurgroep zetelen ook Culturele Biografie Vlaanderen vzw (CBV), VCM – Contactforum voor Erfgoedverenigingen vzw en de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezenen. Pro Memorie wordt gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap als project voor de culturele ontsluiting van privaatrechtelijke archiefbestanden, van collecties van documentatiecentra en van bewaarbibliotheken.

De vorming is in eerste instantie bedoeld voor lokale vrijwilligers uit volksculturele verenigingen. De cursusreeks heeft deskundigheidsbevordering van het veld tot doel op het vlak van archieven en documentatie. In vijf lessen komen de belangrijkste aspecten aan bod waarmee je te maken krijgt bij het beheer van documenten. De eerste les is een algemene inleiding waarin de beginselen van de archivistiek worden overlopen en de eerste basisbeginselen van archiefinventarisatie worden gegeven. In de tweede les wordt het beheer van een archief- en documentatiecentrum uit de doeken gedaan. De derde les focust op de materiële bewaring van de stukken. In de vierde les zal gesproken worden over de digitalisering van audiovisuele bronnen, zoals foto's en filmopnamen. Ten slotte behandelt de laatste les de juridische kant van archief- en documentatiebeheer, met ook aandacht voor subsidiemogelijkheden.

De cursusreeks zal tweemaal plaatsvinden. In Ieper wordt de volledige cyclus aangeboden en dit in samenwerking met de lokale erfgoedcel. Tegelijkertijd worden de lessen ook gegeven op meer centrale locaties in Vlaanderen. De mogelijkheid bestaat dat deze cursusreeks wordt herhaald in het najaar van 2007.

c) OD 1.3. : In deze beleidsperiode verhoogt Heemkunde Vlaanderen vzw het regionaal vormingsaanbod.

Heemkunde Vlaanderen vzw ondersteunt lokale erfgoedbeheerders met een museale collectie. Die ondersteuning gebeurt met het project Lokaal Geheugen, dat loopt van 1 augustus 2006 tot 1 juli 2009. Voor dit project werkt Heemkunde Vlaanderen vzw samen met de provinciebesturen, de Vlaamse Gemeenschapscommissie, Volkskunde Vlaanderen vzw, VCV vzw en CBV vzw. Lokaal Geheugen wordt gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap als een ontwikkelingsgericht project. In het kader van dit project worden in 2007 regionale cursussen georganiseerd. Met de organisatie van cursussen kunnen de projectpartners de doelgroep op een laagdrempelige en interactieve manier sensibiliseren en deskundiger maken. Elke cursus is gewijd aan een bepaald aspect van ontsluiting, collectievorming, behoud, beheer of publiekswerking. In 2007 worden er cursussen georganiseerd over projectwerking en subsidies (februari 2007); samenwerking in de gemeente (april 2007); goed behoud en beheer (najaar 2007). Deze cursussen worden in de vijf provincies (voor Vlaams-Brabant en Brussel wordt één cursus georganiseerd) aangeboden.

Heemkunde Vlaanderen vzw zal voor de organisatie van deze cursussen samenwerken met de provinciale koepels voor heemkunde. De cursussen brengen de doelgroep de basisprincipes bij van goed collectiebeheer en een gerichte publiekswerking. De provinciale koepels voor heemkunde worden betrokken bij de conceptualisatie (in de stuurgroep van Lokaal Geheugen), de praktische uitwerking en de promotie van de cursussen.

d) OD 1.4. : Vanaf 2007 wil Heemkunde Vlaanderen vzw het heemkundige veld intenser begeleiden en ondersteunen.

Het is belangrijk de ondersteunende functie naar het heemkundige veld toe verder uit te breiden om het vertrouwen van de heemkundige kringen in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te behouden. De consulent zal zo spoedig mogelijk een antwoord geven op alle vragen die gesteld worden. Die vraagbaakfunctie zal telkens in de *Binnenkrant* worden aangekondigd om het heemkundige veld erop attent te maken. Hierbij wordt er

tevens steeds aandacht gevestigd op de mogelijkheid om plaatsbezoeken of begeleidingstrajecten aan te vragen. Naast losstaande plaatsbezoeken zal er vanaf 2007 ook van start worden gegaan met begeleidingstrajecten rond een bepaald thema, vb. visieontwikkeling. De medewerkers van Heemkunde Vlaanderen vzw zullen in 2007 minimum 15 heemkundige kringen en aanverwante verenigingen bezoeken. De persoonlijke contacten die men bij bezoeken aanknoopt, dragen bij tot de drempelverlaging van ons aanbod.

e) OD 1.5. : Vanaf begin 2007 worden alle begeleidingsvragen beschikbaar gesteld voor het hele heemkundige veld.

Heemkunde Vlaanderen vzw zal vragen i.v.m. begeleiding ter beschikking stellen via de websiterubriek 'veelgestelde vragen'. In 2004 werd a.h.v. interviews met goed werkende heemkundige kringen een rubriek 'veelgestelde vragen' aangemaakt op de website van Heemkunde Vlaanderen vzw. In 2007 zal deze rubriek verder worden uitgebreid zodanig dat kringen hier de basisinformatie kunnen terugvinden die ze nodig hebben voor de werking van hun vereniging. Deze rubriek bevat nu reeds volgende onderdelen: organisatievormen: de vzw, kwaliteitsvolle werking van een heemkring (o.a. medewerkersbeleid, visieontwikkeling, opstarten kring, organisatie vergaderingen, rekrutering van bestuursleden, interne en externe communicatie) en de wet betreffende de rechten van de vrijwilligers. In 2007 wordt deze rubriek uitgebreid met tips i.v.m. het organiseren van activiteiten en projecten, organisatievormen: feitelijke vereniging, bijkomende wetgeving, subsidies, boekhouding en verzekeringen. Zeker elke drie maanden zal de rubriek worden aangepast op basis van literatuur, binnengekomen reacties en resultaten van plaatsbezoeken. Dit moet ertoe bijdragen dat de kringen zo goed mogelijk en op maat worden begeleid en ondersteund. De aanvullingen op de websiterubriek 'veelgestelde vragen' zullen eveneens worden verwerkt in artikels voor de *Binnenkrant*. Dit om de informatie een zo groot mogelijke verspreiding te geven.

In de websiterubriek 'veelgestelde vragen' gaan de vragen en de respectievelijke antwoorden vooral over de werking van een heemkundige kring. Complementair hieraan werd in het kader van de projecten Lokaal Geheugen en Pro Memorie (zie OD 1.2., 1.3. en 4.3.) in november 2006 gestart met de website www.helpdesklokaalerfgoed.be. Het gaat hier vooral over lokale collecties (voorwerpen, archief, documentatie en immaterieel erfgoed). Helpdesk lokaal erfgoed bevat praktische tips, richtlijnen en

hulpmiddelen, weblinks en een verslag van de voortgang van beide projecten. Verder heeft de website een helpdesk voor lokale erfgoedbeheerders. Die kunnen er terecht met vragen over allerlei aspecten van goed behoud en beheer, collectievorming, ontsluiting, publiekswerking en regelgeving. Via een contactformulier stellen zij hun vraag, die de consulent en de medewerkers van Lokaal geheugen en Pro Memorie zelf beantwoorden of in onderling overleg doorsturen naar de meest aangewezen experts uit het brede erfgoedveld. Helpdesk lokaal erfgoed wordt in de loop van 2007 verder uitgebouwd. De website moet zo het centrale advies- en informatiepunt worden voor lokale erfgoedbeheerders.

f) OD 1.7. : In deze beleidsperiode wil Heemkunde Vlaanderen vzw de heemkundige kringen aanmoedigen om zich op een kwalitatieve manier naar het onderwijs te richten.

Om de verjonging van de heemkundigen te bewerkstelligen naar de toekomst toe is het belangrijk dat er interesse wordt aangewakkerd bij de kinderen en jeugd. Hierbij vindt Heemkunde Vlaanderen vzw het ook belangrijk dat er zo naar een cultureel divers publiek wordt gewerkt. Op deze manier creëert men ook een maatschappelijke inbedding van de heemkundige kringen. Om de expertise uit te bouwen om een dergelijk project op te starten zal Heemkunde Vlaanderen vzw verder actief deelnemen met haar personeelsleden aan het project 'Villa Futura. Erfgoededucatie op het menu'. De uitwerking van het project 'Villa Futura' gebeurt in nauwe samenwerking met het steunpunt (Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw) en de koepelorganisaties uit de sector volkscultuur. Het project is ingediend door Volkskunde Vlaanderen vzw waarbij Heemkunde Vlaanderen vzw optreedt als partner. Het project heeft voornamelijk tot doel om de professionele medewerkers van de koepelverenigingen van de sector volkscultuur te bekwamen inzake erfgoededucatie en om een basisaanbod voor de erfgoedvrijwilligers aan te bieden. Verder zal er ook gewerkt worden aan een kwalitatief lespakket, de 'erfgoedkit'.

In de eerste helft van 2007 wordt er voor de lokale erfgoedverenigingen, vrijwilligers en professionele amateurs een basiscursus erfgoededucatie aangeboden in de provincies West-Vlaanderen en Limburg. In 2008 zullen de drie andere provincies aan bod komen. De cursus erfgoededucatie zoekt antwoorden op vragen rond het bouwen van bruggen tussen de erfgoedsector en het onderwijs.

Voor erfgoeddag 2007 zal Villa Futura een activiteit op touw zetten voor kinderen. In het erfgoedcentrum Lamot™ zal er een tentoonstelling worden opgezet voor

en met kinderen rond het erfgoed van de toekomst. Voor de uitwerking en opstelling van deze tentoonstelling zal Heemkunde Vlaanderen vzw zich actief mee inzetten. Verder zal in 2007 de coördinator van Heemkunde Vlaanderen vzw zich verder scholen in de materie van erfgoededucatie en zoveel als mogelijk hieromtrent studiedagen en cursussen volgen.

II. Beheer en beleid

* In het kader van de strategische doelstelling 'Heemkunde Vlaanderen vzw streeft ernaar om tegen het einde van de beleidsperiode te werken met een voldoende aantal personeelsleden om de doelstellingen van voorliggend beleidsplan te verwezenlijken. Uiteraard wil Heemkunde Vlaanderen vzw een verantwoord medewerkersbeleid onderhouden met kwalitatieve vorming, huisvesting, verloning en begeleiding' willen we de volgende operationele doelstellingen verwezenlijken.

a) OD 2.1. : Tegen eind 2008 hebben alle beroepskrachten een functioneringsgesprek gehad.

In de eerste helft van 2007 wordt voor de professionele medewerkers een functioneringsgesprek gepland, zodat deze in 2008 geëvalueerd kunnen worden. Voor het afnemen van een functioneringsgesprek volgde de voorzitter van Heemkunde Vlaanderen vzw een opleiding rond medewerkersbeleid en functioneringsgesprekken.

b) OD 2.2. : Tegen eind 2008 wordt een uitgebreid opleidingsplan opgesteld.

Eén van de resultaten van het verbeterproject medewerkers, dat in 2005 en 2006 werd uitgewerkt, is het opstarten, in 2007, van een project rond het opleidingsplan, om in 2008 te beschikken over een uitgebreid opleidingsplan. Dit project zal mee begeleid worden door Kwasimodo. In februari en maart 2007 zal de 1ste fase van het project plaatsvinden, in april en mei 2007 de tweede en derde fase en in oktober en november de vierde fase. De begeleidende werkgroep voor het realiseren van het project opleidingsplan zal bestaan uit: Fons Dierikcx (voorzitter Heemkunde Vlaanderen vzw), Harry Vermeir (bestuurslid Heemkunde Vlaanderen vzw), Rudy Janssens (bestuurslid Heemkunde Vlaanderen vzw), Jean-Marie Lermyte (ondervoorzitter Heemkunde Vlaanderen vzw), Amand Dewaele (Kwasimodo), Eva Van Hoye (coördinator Heemkunde Vlaanderen vzw) en Daphné Maes (consulent Heemkunde Vlaanderen vzw).

* De volgende operationele doelstellingen kaderen in de strategische doelstelling 'De vereniging wil tegen het

einde van de beleidsperiode een volledige implementatie van integrale kwaliteitszorg op alle gebieden van de werking’.

a) OD 3.1. : Tegen eind 2007 is er een procedure uitgewerkt om het contact tussen de leden van de raad van bestuur en de beroepskrachten te verzekeren.

Om de vlotte werking van de vereniging te garanderen wil Heemkunde Vlaanderen vzw tweemaandelijks vergaderen met de professionele medewerkers en de voorzitter en/of penningmeester. Op deze werkvergaderingen worden hangende projecten besproken en wordt over de dagelijkse werking van de vereniging gecommuniceerd. Om de regelmaat en het voortbestaan van deze vergaderingen te garanderen wordt er een procedure uitgewerkt om hierin te voorzien. Hoe deze procedure precies moet uitgeschreven worden, werd reeds besproken op het verbeterproject medewerkers in 2006. In de tweede helft van 2007 zal deze procedure ook effectief worden uitgeschreven. Voorbeelden voor het opstellen van een dergelijke procedure werden aangereikt door Amand Dewaele van Kwasimodo. Wanneer de procedure uitgeschreven is, dient nadien geëvalueerd te worden of deze procedure effectief werkt.

b) OD 3.2. : Tegen eind 2007 heeft Heemkunde Vlaanderen vzw de samenstelling van de raad van bestuur aangepast om te waken over de blijvende implementering van Integrale Kwaliteitszorg binnen de vereniging.

Heemkunde Vlaanderen vzw vindt het belangrijk dat er intern wordt gewaakt over de implementatie van IKZ. Daarom zal er een deskundige in de implementering van IKZ in socio-culturele verenigingen worden gevraagd om als vrijwilliger deel uit te maken van de raad van bestuur van Heemkunde Vlaanderen vzw. Om te waken over de kwalitatieve invulling van inhoudelijke en ondersteunende werking zal er ook een deskundige uit het erfgoedveld worden gevraagd om als vrijwilliger deel uit te maken van de raad van bestuur.

In het kader van het verbeterproject medewerkers werd in november 2006 voor deze twee nieuwe leden een taakbeschrijving/profiel uitgeschreven. De profielen van de nieuw aan te werven leden zullen in de eerste helft van 2007 via de eigen kanalen worden verspreid (*Binnenkrant* en website), waarna kandidaten zich kunnen aanmelden.

III. Externe contacten/netwerking

* Voor de vierde strategische doelstelling ‘Heemkunde Vlaanderen vzw profileert zich als erkende partner in het brede erfgoedveld enerzijds en speelt ten volle zijn rol als

koepelorganisatie ten opzichte van zijn eigen doelgroep anderzijds’, zullen we de volgende operationele doelstellingen realiseren.

a) OD 4.2. : Vanaf 2007 intensificeert Heemkunde Vlaanderen vzw, als erkende partner in het volksculturele veld, haar samenwerking met het VCV.

Heemkunde Vlaanderen vzw vindt het ontzettend belangrijk om nauwe contacten met het steunpunt (VCV) te onderhouden en om samenwerking te stimuleren. Maandelijks vinden er gesprekken plaats tussen Heemkunde Vlaanderen vzw en het VCV, waarbij ook de mogelijkheden tot samenwerking worden afgetast. De coördinator van Heemkunde Vlaanderen vzw zetelt tevens in de raad van bestuur van het VCV.

Heemkunde Vlaanderen vzw zal in de mate van het mogelijke ingaan op de adviezen en ondersteuning die het steunpunt haar aanbiedt. Wanneer het VCV grote projecten voor het volksculturele veld op touw zet, kan het steeds rekenen op de steun van Heemkunde Vlaanderen vzw. Sinds de vorige beleidsperiode werken Heemkunde Vlaanderen vzw en het VCV eveneens samen om de database met adresgegevens van heemkundige kringen in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest up to date te houden (zie ook OD 4.3.). Wanneer Heemkunde Vlaanderen vzw een adreswijziging van een kring verkrijgt wordt dit onmiddellijk doorgegeven aan het VCV en vice versa.

Het VCV is partner in drie projecten van Heemkunde Vlaanderen vzw, namelijk het project ‘Pro Memorie: Een eerstelijns helpdesk voor archief- en documentatiebeheerders in erfgoedverenigingen & promemorie.be: het virtueel ‘historisch archief van de cultuur van alledag’ (zie ook OD 1.2., 1.5. en 4.3.), het project ‘Van erfgoedverenigingen.vl(aanderen) naar erfgoedverenigingen.eu(ropa). Naar een ontwikkelingsgerichte mapping vanuit een Vlaams samenwerkingsplatform rond erfgoedverenigingen. Hoe realiseren wij participatie en inspraak in Europa?’ (zie hier onder) en het project ‘Lokaal Geheugen’ (zie ook OD 1.3., 1.5. en 4.3.).

Het project ‘Van erfgoedverenigingen.vl(aanderen) naar erfgoedverenigingen.eu(ropa). Naar een ontwikkelingsgerichte mapping vanuit een Vlaams samenwerkingsplatform rond erfgoedverenigingen. Hoe realiseren wij participatie en inspraak in Europa?’ werd uitgeschreven door Heemkunde Vlaanderen vzw, met als partners het VCV en VCM-Contactforum voor Erfgoedverenigingen vzw, en kreeg een projectsubsidie van de Vlaamse Gemeenschap. Het project ging op 1 juni 2006 van start en

loopt tot 31 mei 2007. Het project zal Europees worden gecommuniceerd als de 'Inventory of Heritage Organisations in Europe'. Hiervoor werd in de eerste fase van het project een interactieve website met geïntegreerd databeheer uitgewerkt. De website gaat vanaf januari 2007 online via het webadres www.heritage-organisations.eu. Vanaf dat moment zal actief contact opgenomen worden met erfgoedorganisaties in Europa met een bovenlokaal tot Europees werkingsgebied. Aan de hand van een registratieformulier zullen de kerntaken van zoveel mogelijk erfgoedorganisaties opgenomen worden in een inventaris. Het verzamelen van contactgegevens van erfgoedorganisaties werd reeds opgestart vanaf het begin van het project. Het is dit voorlopig bestand dat als uitgangspunt zal dienen voor de Europese contactcampagne. De projectwerkgroep rekent op het multiplicatoreffect in Europa om een grote responsgraad te bewerkstelligen. Tijdens de laatste maand van het project wordt door de projectmedewerker een evaluerend en afsluitend eindrapport voorbereid.

Heemkunde Vlaanderen vzw diende in november 2006, samen met het VCV en VCM-Contactforum voor Erfgoedverenigingen vzw, een nieuwe projectaanvraag in onder het reglement 'Internationale erfgoedprojecten' van de Vlaamse Gemeenschap, met als titel 'De definitieve sprong naar Europa. Van www.heritage-organisations.eu tot de 'Second European Conference on the Role of Voluntary Organisations in the Field of Cultural Heritage'. Netwerkopbouw, reflectie en concrete participatie binnen een Vlaams-Europees samenwerkingsproject rond erfgoed'. Als het project wordt goedgekeurd, gaat een projectmedewerker vanaf 1 juni 2007 aan de slag tot en met eind mei 2008. Doel van het project is de langverwachte Europese conferentie rond de rol van erfgoedorganisaties ('Second European Conference on the Role of Voluntary Organisations in the Field of Cultural Heritage') inhoudelijk voor te bereiden en dit initiatief vanuit Vlaanderen Europees te laten recuperen. Dat zal op drie manieren gedaan worden: het bijeenroepen van een internationale stuurgroep (najaar 2007), het indienen van een Europees subsidiedossier samen met Europese partners en het Europees lanceren van de online databank 'Inventory of Heritage Organisations in Europe'.

b) OD 4.3. : Vanaf 2007 intensificeert Heemkunde Vlaanderen vzw, als erkende partner in het brede erfgoedveld, haar samenwerking en haar contacten met verenigingen in het erfgoedveld en vooral in het volksculturele veld.

In de vorige beleidsperiode begon Heemkunde Vlaanderen vzw de netwerking met verschillende

verenigingen binnen het erfgoedveld uit te bouwen om haar plaats als erkende partner in het erfgoedveld op te eisen. In deze beleidsperiode zal Heemkunde Vlaanderen vzw deze samenwerking verder laten uitgroeien. Het is immers belangrijk dat Heemkunde Vlaanderen vzw haar rol als koepelvereniging en belangenverdediger van de heemkundige kringen in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ten volle opneemt en zodoende tracht zoveel mogelijk contacten en samenwerkingsverbanden aan te gaan met verschillende verenigingen uit het erfgoedveld en vooral uit het volksculturele veld.

Heemkunde Vlaanderen vzw streeft dan ook naar een nauwere samenwerking met de andere erkende koepelorganisaties uit het volksculturele veld. De bijeenkomsten van de collega-overleggroep, georganiseerd door het VCV, waren hiervoor een eerste stap. Er werden ook al gezamenlijke projecten uitgewerkt. Zo ging Heemkunde Vlaanderen vzw in de vorige beleidsperiode van start met de projecten Pro Memorie (zie hier onder) en Lokaal Geheugen (zie hier onder).

Op 1 juli 2006 ging de tweede fase in van het project 'Pro Memorie, een eerstelijns helpdesk voor archief- en documentatiebeheerders in erfgoedverenigingen & promemorie.be: het virtueel historisch archief van de cultuur van alledag'. Bij dit project zijn verschillende organisaties uit het volksculturele veld betrokken als partner: het Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw, het Steunpunt Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed vzw (SIWE), het Samenwerkingsverband Vlaamse Verenigingen voor Familiekunde vzw, de Academie voor Streekgebonden Gastronomie vzw, de Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden vzw, Volkskunde Vlaanderen vzw, het Instituut voor Vlaamse Volkskunst vzw, de Vlaamse Volkssportcentrale vzw en Kant in Vlaanderen vzw. In de begeleidende stuurgroep zetelen ook Culturele Biografie Vlaanderen vzw, VCM – Contactforum voor Erfgoedverenigingen vzw en de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezen. Voor de realisatie van de tweede fase van het project werd vanaf 1 juli 2006 een voltijdse projectmedewerker aangeworven en dit tot 30 juni 2007. Dit project wil lokale erfgoedbeheerders ondersteuning en hulp bieden bij het beheer van hun archief- en documentatiecollecties. Dit gebeurt via de uitbouw van een allesomvattende laagdrempelige eerstelijns helpdesk. In dat kader worden binnen het project enkele werkinstrumenten voor de erfgoedvrijwilliger ontwikkeld.

In 2007 zal dan ook op de ingeslagen weg worden verdergegaan. De reeds gerealiseerde werkinstrumenten

worden verder verspreid en verfijnd. Zo is sinds november 2006 de Helpdesk Lokaal Erfgoed online (zie OD 1.5.). Midden 2006 werd ook een brochure aangemaakt waarin alle aspecten van archief- en documentatiebeheer aan bod komen. Meerdere auteurs behandelen in afzonderlijke hoofdstukken elk een problematiek. In het voorjaar van 2007 zal deze brochure worden verspreid. Tevens zal in de eerste jaarhelft van 2007 een vormingsreeks plaatsvinden (zie OD 1.2.). Er wordt gedurende het hele jaar 2007 onderzoek gevoerd naar een geschikt digitaal programma voor een erfgoedvrijwilliger. Een werkgroep zal bestaande programma's vergelijken op verschillende aspecten. Uit dit onderzoek zal een rapport vloeien dat één of meerdere systemen naar voren zal schuiven. Verder zal ook directe en indirecte ondersteuning geboden worden aan de doelgroep en wordt eventueel ook een begin gemaakt om de vele archief- en documentatiecollecties in lokale erfgoedverenigingen in kaart te brengen.

In november 2006 werd de aanvraag voor de derde fase van het project ingediend bij de Vlaamse overheid. Alle projectpartners uit de tweede fase waren bereid om zich ook voor deze fase te engageren. Deze fase zal, indien goedgekeurd, lopen van 1 juni 2007 tot 30 juni 2008.

Het project Lokaal Geheugen, dat loopt van 1 augustus 2006 tot 1 juli 2009, ondersteunt lokale erfgoedbeheerders met een museale collectie. Voor dit project werkt Heemkunde Vlaanderen vzw samen met de provinciebesturen, de Vlaamse Gemeenschapscommissie, Volkskunde Vlaanderen vzw, VCV vzw en Culturele Biografie Vlaanderen vzw. Lokaal Geheugen wordt gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap als een ontwikkelingsgericht project. De 1ste fase van Lokaal Geheugen loopt van 1 augustus 2006 tot 31 juli 2007. Heemkunde Vlaanderen vzw wil de 2de fase onmiddellijk laten aansluiten op de 1ste. Voor 1 maart 2007 zal zij daarvoor een subsidieaanvraag indienen.

Aanleiding tot het project is de vaststelling dat lokale erfgoedbeheerders heel specifieke behoeften en verwachtingen hebben. Meestal gaat het om vrijwilligers, met weinig middelen en vaak zonder specifieke vooropleiding. Niet altijd voeren zij een coherent collectiebeleid. Vele lokale erfgoedbeheerders volgen daarenboven in hun presentatie een traditionele aanpak die vandaag slechts door een beperkt publiek wordt gewaardeerd. Zo verliezen ze de belangstelling van de lokale gemeenschap en bijgevolg hun maatschappelijk draagvlak. Vaak volstaan enkele praktische richtlijnen en tips om bewuster en deskundiger om te gaan met de eigen collectie. Precies die bewustwording en competentieverhoging vormen het doel van 'Lokaal geheugen'. De projectpartners willen dit doel bereiken

door samen praktische, haalbare en betaalbare tips, richtlijnen en hulpmiddelen uit te werken op maat van de doelgroep. Voor een optimale reikwijdte en maximale efficiëntie combineren zij vijf actielijnen:

- 1) *Cursussen* (zie OD 1.3.)
- 2) *Publicatie van tips*

Laagdrempelige publicaties hernemen de thema's van de cursussen en werken die verder uit. Ze bevatten, behalve verslaggeving van de voorbije cursus, praktische tips en richtlijnen over verantwoorde omgang met de erfgoedcollectie. De publicaties zullen verschijnen in de *Binnenkrant*, de publicaties van de partnerorganisaties en op www.helpdesklokaalerfgoed.be (zie ook OD 1.5.).

- 3) *Proeftuinen*

In 2007 worden zes proeftuinen opgezet en uitgewerkt. Een proeftuin is een intensief begeleidingstraject van een lokale erfgoedbeheerder. De bedoeling is om inspirerende methodes en thema's op beperkte schaal te ontwikkelen, uit te testen en te evalueren. Volgende thema's komen aan bod: mondelinge geschiedenis, culturele diversiteit, behoud en beheer van agrarisch erfgoed, behoud en beheer van textiel, inschakelen van toerisme en media, nieuwe presentatievormen. Van de proeftuinen wordt verwacht dat ze een multiplicatoreffect hebben naar andere lokale erfgoedbeheerders.

- 4) *Digitale ondersteuning: helpdesk lokaal erfgoed* (zie OD 1.5.)
- 5) *Actualisering erfgoedverenigingenwijzer*

Lokale erfgoedbeheerders hebben behoefte aan contacten met organisaties en mensen met gelijkaardige collecties. Via een digitale databank kunnen zij op zoek gaan naar collega's uit hun regio of naar gelijkaardige erfgoedcollecties.

Liever dan een nieuwe databank uit te bouwen, opteren de projectpartners ervoor om de bestaande erfgoedverenigingenwijzer (met de daaraan verbonden databanken) te optimaliseren. In het voorjaar van 2007 zal de erfgoedverenigingenwijzer worden uitgebreid met extra nadruk op de collecties.

Samen met de drie andere grote erkende koepelverenigingen in het volksculturele veld, nl. Samenwerkingsverband Vlaamse Verenigingen voor Familiekunde vzw, Volkskunde Vlaanderen vzw en SIWE vzw, zal Heemkunde Vlaanderen vzw in 2007 deel uitmaken van een samenwerkingstraject om de mogelijkheid tot het oprichten van een overlegplatform 'volkscultuur' na te gaan, om de rol van het volksculturele veld in het erfgoedveld grondig te overdenken en te versterken. Het samenwerkingstraject wordt begeleid door Kwasimodo. In eerste instantie zal er een 'haalbaarheidsstudie' worden uitgevoerd naar de mogelijkheden voor een structurele samenwerking

tussen de betrokken erkende koepelorganisaties van het volksculturele veld. Wanneer in 2008/2009 het decreet op de volkscultuur zal ingebracht worden in het erfgoeddecreet wil het volksculturele veld een waardige partner zijn in het totale erfgoedveld. Heemkunde Vlaanderen vzw zal zich hiervoor ten volle inzetten.

Heemkunde Vlaanderen vzw zal ook in 2007, samen met de andere koepelorganisaties en het steunpunt deelnemen aan de Cultuurmarkt en de Week van de Smaak en deel blijven uitmaken van de stuurgroep van het project 'Villa Futura. Erfgoededucatie op het menu' (zie ook OD 1.7.). Heemkunde Vlaanderen vzw zetelt ook in de stuurgroep van Erfgoeddag. Voor Erfgoeddag 2007 heeft Heemkunde Vlaanderen vzw meegewerkt aan de infosessies voor de Mechelse regio rond het thema 'waarde(n) van erfgoed', georganiseerd door de Erfgoedcel Mechelen, waarbij de materie van collectiebeleid voor rekening van Heemkunde Vlaanderen vzw kwam. Indien verenigingen uit de Mechelse regio voor het organiseren van hun activiteit voor Erfgoeddag 2007 problemen of vragen hebben rond collectie en collectiebeleid kunnen ze hiervoor terecht bij Heemkunde Vlaanderen vzw.

De vijfde Nacht van de Geschiedenis van het Davidsfonds zal ook in 2007 opnieuw plaatsvinden met de actieve medewerking van Heemkunde Vlaanderen vzw.

Daarnaast fungeert Heemkunde Vlaanderen vzw als partner in een aantal projecten: 'Uitgelicht & Toegelicht. Een virtuele referentiecollectie voor het agrarisch erfgoed in Vlaanderen (1850-1980)' van het Centrum Agrarische Geschiedenis, 'De ijzerzandsteengroeven van het Hageland: groeves met een ijzersterk verhaal' van het Regionaal Landschap Noord-Hageland vzw, 'Limburg in klank en beeld' van Heemkunde Limburg vzw, 'Afrika vertel(t)(d): de immateriële neerslag van het koloniale verleden in Vlaanderen' van het Departement Sociale en Culturele Antropologie en 'Het ABC van de Demervallei' van het Regionaal Landschap Noord-Hageland vzw. Daarnaast wil Heemkunde Vlaanderen vzw ook contacten leggen en eventueel samenwerkingsverbanden aangaan met verenigingen uit het bredere erfgoedveld, waartoe zij tot voordien nog geen echte contacten had. Zo treedt Heemkunde Vlaanderen vzw in 2007 als partner op in een projectaanvraag van de Bond Beter Leefmilieu 'Mijn Waterweg. Verleden, heden en toekomst van de waterloop in mijn buurt' en is er een samenwerkingsovereenkomst ondertekend met het Schelde-Landschapspark. In 2006 was Heemkunde Vlaanderen vzw ook partner in 'Het Gouden Hamertje' van Guliver vzw, een DVD-filmwedstrijd met als doel lokale liederen, verhalen en gebruiken te bewaren en Heemkunde Vlaanderen vzw zal dit ook voor de volgende editie doen.

Door in 2007 te participeren aan zoveel mogelijk studiedagen en overlegvergaderingen binnen de sector geraakt de vereniging Heemkunde Vlaanderen vzw meer gekend bij andere verenigingen uit de brede erfgoedsector.

c) OD 4.4. : Tegen het einde van de beleidsperiode zijn het aantal klachten i.v.m. de doorstroom van informatie van en naar de provinciale koepelverenigingen en de kringen of aanverwante verenigingen verminderd met 70 %.

Heemkunde Vlaanderen vzw vindt het ontzettend belangrijk om haar doelgroep te informeren en te motiveren. Aan de naambekendheid van de eigen organisatie bij de doelgroep werd in de vorige beleidsperiode al gewerkt vb. via een folder, brochure en website. Voor de informatiedoorstroming naar de provinciale koepelverenigingen en de kringen of aanverwante verenigingen heeft Heemkunde Vlaanderen vzw o.a. gewerkt aan een actueel ogend wetenschappelijk tijdschrift dat op regelmatige basis verschijnt (*Ons Heem*), een driemaandelijks *Binnenkrant* met interessante informatie voor de kringen en een up to date website via dewelke de heemkundige kringen ook vragen kunnen richten tot de koepelvereniging. Ook in 2007 zullen deze laatste drie kanalen terug met zorg worden uitgewerkt.

Het verbeterproject communicatie stelde een aantal zaken voor om de communicatie te verbeteren. In 2005 werd reeds gestart met een maandelijks e-mail met nieuws uit de raad van bestuur die naar alle bestuursleden van de provinciale koepels wordt gestuurd om hen op de hoogte te houden van de acties die op stapel staan bij Heemkunde Vlaanderen vzw. In 2007 zullen er minimaal 6 zulke berichten worden doorgestuurd. Om de communicatie met de provinciale koepels verder uit te bouwen zal Heemkunde Vlaanderen vzw ook minimaal twee keer per jaar een voorzittersoverleg (overleg met de voorzitters van de provinciale koepels en voorzitter Heemkunde Vlaanderen vzw) organiseren.

Om de operationele doelstelling 4.4. meetbaar te maken worden vanaf 2007 alle klachten systematisch bijgehouden en geregistreerd. Zo kunnen de klachten van 2007 op het einde van de beleidsperiode vergeleken worden met de klachten in 2011.

IV. Promotie heemkunde en wetenschappelijk onderzoek

* De volgende operationele doelstellingen kaderen in de strategische doelstelling 'Heemkunde Vlaanderen vzw speelt een prominente rol in de actuele trend en benadering van heemkunde als belangrijk onderdeel in een integrale benadering van cultureel erfgoed'.

a) OD 5.1. : Jaarlijks brengt Heemkunde Vlaanderen vzw het heemkundige veld op de hoogte van alle beschikbare recente en belangrijke evoluties op het vlak van het heemkundig onderzoek in Vlaanderen.

Heemkunde Vlaanderen vzw zal hiervoor gebruik maken van verschillende kanalen: de *Binnenkrant* (zie OD 1.1.), *Ons Heem* en de website (zie OD 1.1.). De stafmedewerkers zullen hiervoor informatie verzamelen en auteurs zoeken die vernieuwende artikelen kunnen publiceren. Vanaf 2007 zal Heemkunde Vlaanderen vzw ter stimulering en vernieuwing van de actoren op het lokale terrein investeren in de kwaliteitsverbetering van *Ons Heem*. Driemaandelijks geeft Heemkunde Vlaanderen vzw het tijdschrift *Ons Heem* uit. Het tijdschrift levert wetenschappelijke artikels over uiteenlopende heemkundige en volkskundige items. Eenmaal per jaar wordt er een themanummer gepubliceerd (telkens het eerste nummer van het jaar en dit in het teken van de Erfgoeddag). In 2007 wordt dit een themanummer rond 'Niet te schatten (waarde(n) van erfgoed)', inspeland op de Erfgoeddag. De inhoud van *Ons Heem* moet bovenlokaal zijn. Het eerste nummer van *Ons Heem* voor 2007 wordt eind maart gepubliceerd (dan eind juni, september en december). Vier keer per jaar komt de redactieraad samen (in 2007: 6 januari, 14 april, 7 juli en 6 oktober). De eindredactie is in handen van de coördinator van Heemkunde Vlaanderen vzw. Auteurs leveren op vrijwillige basis hun artikels in en dit telkens voor 15 januari, voor 15 april, voor 15 juli en voor 15 oktober.

Om de kwaliteit van *Ons Heem* te verhogen zal vanaf 2007 de ondertitel 'Tijdschrift voor lokaal erfgoed in Vlaanderen' verschijnen en zullen er drie wetenschappelijke onderzoekers aangeworven worden als leden van de redactieraad. Deze wetenschappelijke onderzoekers dienen op de hoogte te zijn van nieuwe evoluties en kunnen kanalen aanspreken om vb. thesisstudenten aan te moedigen om artikels voor *Ons Heem* te schrijven. In 2007 zullen de profielen voor de nieuw aan te werven redactieleden bekend worden gemaakt via advertenties in de eigen kanalen en in de wetenschappelijke wereld (o.a. universiteiten en hoger onderwijs). Door deze vernieuwing wil Heemkunde Vlaanderen vzw ook een grotere verspreiding van een aantrekkelijker *Ons Heem* verwezenlijken.

Jaarlijks organiseert Heemkunde Vlaanderen vzw de heemdag, een heemkundige studie- en ontmoetingsdag. Deze heemdag vindt ieder jaar plaats in een andere Vlaamse provincie. De heemdag staat steeds in het teken van één of ander heemkundig of volkskundig onderwerp. In 2007 zal deze studiedag doorgaan op zaterdag 22

september in de provincie Oost-Vlaanderen, te Aalst, met als thema 'Carnaval'. Heemkunde Vlaanderen vzw wil op deze dag een innoverend heemkundig thema in de kijker zetten.

* De vereniging wil in het kader van de strategische doelstelling 'Heemkunde Vlaanderen vzw stimuleert wetenschappelijk onderzoek binnen haar domein en zorgt voor een optimalisering van de ontsluiting via diverse kanalen tegen het einde van de beleidsperiode' de volgende operationele doelstelling realiseren.

a) OD 6.1. : Vanaf 2007 publiceert Heemkunde Vlaanderen vzw in haar driemaandelijks tijdschrift jaarlijks 10 % meer vernieuwende artikels die aansluiten bij actuele evoluties in het erfgoedveld.

Heemkunde Vlaanderen vzw wil ervoor zorgen dat het tijdschrift *Ons Heem* een actueler karakter krijgt en inspeelt op nieuwe evoluties in de erfgoedsector. Hiertoe zal de vereniging in 2007 10 % meer artikels over actuele onderwerpen publiceren. Er zal o.a. gezocht worden naar thesissen en gegeven lezingen die hieraan voldoen.

Heemkunde Vlaanderen vzw zal eveneens auteurs zoeken die vernieuwende artikels rond heemkundig onderzoek kunnen leveren (vb. rond mondelinge geschiedenis, rond landschapsgeschiedenis, huizenonderzoek, ...). Het aantrekken van drie wetenschappelijke onderzoekers in de redactieraad kadert eveneens in deze doelstelling (zie OD 5.1.).

In het eerste nummer van 2007 zullen zo een aantal artikels verschijnen rond het thema 'Waarde(n) van erfgoed' – dit in het kader van de Erfgoeddag. In 2007 zullen er eveneens artikels gepubliceerd worden over de Internationale Tentoonstelling van 1897 in Tervuren, over de grote was in de periode 1850-1960, over de jacht in de hofcultuur van de Spaanse Nederlanden onder de Aartshertogen en over de vrijmetselarij.

Fons Dierickx
Jean-Marie Lermyte
Voorzitter Heemkunde Vlaanderen vzw
Ondervoorzitter Heemkunde Vlaanderen vzw

Heemdag Vlaanderen 2007

Zaterdag 22 september 2007

Aalst

Thema: Carnaval

Dagprogramma:

- 9u15 Onthaal met koffie
- 10u00 Welkomstwoord door voorzitter Heemkunde Vlaanderen vzw
Toelichting thema door voorzitter Heemkunde Oost-Vlaanderen vzw
- 10u15 Lezing door Johan Verberckmoes
- 11u00 Muzikaal intermezzo
- 11u15 Lezing door Wim Beelaert
- 12u00 Muzikaal intermezzo
- 12u20 Middagmaal
- 14u15 Iedere deelnemer krijgt een rondleiding op één of meerdere locaties die in het teken staan van carnaval (o.a. carnavalmuseum en -hallen)
- 16u30 Slotzitting met uitreiking van het Jozef Weyns-eremerk en het Joachim Beuckelaer-eremerk, gevolgd door receptie

Meer gedetailleerde informatie en uitnodiging met inschrijvingsformulier volgt later.

Inventory of Heritage Organisations in Europe

Naar een actieve inventarisatie van erfgoedorganisaties in Europa

In de laatste Binnenkrant van 2006 werd er reeds over bericht, maar nu kunnen we met enige fierheid melden dat de website www.heritage-organisations.eu is gelanceerd. Hiermee trad na een aantal maanden voorbereiding het project 'Inventory of Heritage Organisations in Europe' (IHOE) definitief naar buiten. Deze realisatie betekent opnieuw een stap verder in een gezamenlijk traject rond erfgoedverenigingen in een Europese context dat was opgezet door Heemkunde Vlaanderen vzw sa-

men met het VCV en VCM-Contactforum voor Erfgoedverenigingen vzw. De lancering van de website betekent de start van een heuse inventarisatiecampagne van alle mogelijke niet-gouvernementele erfgoedorganisaties in Europa. De focus ligt hierbij op grotere organisaties met een bovenlokale tot Europese werking. De bekomen gegevens zullen als basis dienen voor een publiek toegankelijke onlinedatabank.

Actieve inventarisatie

Als je een kijkje neemt op de nieuwe website, zal je merken dat deze viertalige site is opgebouwd rond een registratieformulier. Aan de hand van dit registratieformulier kunnen erfgoedorganisaties zich aanmelden en zo zichzelf Europees op de kaart zetten. Wat de inventarisatie vooral tracht vast te leggen zijn de kerntaken en het werkveld van deze organisaties. Omdat erfgoedorganisaties niet uit eigen beweging de weg naar de website zullen vinden, wordt veel tijd geïnvesteerd in een zeer actieve contactcampagne. Vanuit een basisbestand van contactgegevens die sinds de aanvang van het project systematisch werden verzameld, zullen organisaties hoofdzakelijk via mail op de hoogte gebracht worden van dit

initiatief. Het doel van deze mailcampagne is uiteraard zoveel grote organisaties als mogelijk warm te maken om zich te registreren.

Wat is het nut nu van zoveel inspanningen? Een voorafgaand onderzoeksproject over Vlaamse erfgoedverenigingen in een Europese context bracht aan het licht dat de kennis over andere erfgoedorganisaties in Europa zeer gefragmenteerd was. Nochtans bestaat de nood aan een sterk Europees middenveld van erfgoedorganisaties. Bestaande overzichten en netwerken van erfgoedorganisaties beperkten zich te vaak tot de echt grote spelers in Europa en vertrokken vanuit een louter onroerende invulling van het begrip 'erfgoed'. Heemkunde Vlaanderen wil samen met haar partners deze 'Inventory of Heritage Organisations in Europe' uitbouwen tot een werkinstrument van en voor erfgoedorganisaties in Europa. Dit overzicht zal de erfgoedorganisaties toelaten Europese contacten te vergemakkelijken, informatie – en ervaring-suitwisseling aan te moedigen, netwerken op te zetten, goede voorbeelden te verzamelen, beleidsparticipatie te bevorderen, enz. Daarnaast zal dit project als opstap gebruikt worden naar een verdere Europese werking en samenwerking.

Paardebloempluisjes

Speciaal voor dit project werd een logo ontworpen. In het logo zijn wegvliegende paardebloempluisjes te zien. Dit verwijst naar het overleveren van erfgoed aan volgende generaties en naar het multiplicatoreffect dat met dit project wordt beoogd. Erfgoed zijn de sporen uit het verleden die mensen willen bewaren: de paardebloempluisjes houden de levende kern van het verleden vast en komen opnieuw tot leven als ze in vruchtbare grond vallen, net zoals erfgoedorganisaties erfgoed koesteren,

bewaren, overleveren en verspreiden en zo de ideale grond creëren om het verleden terug te doen bloeien in het heden. De paardebloem komt overal in Europa voor en is dus voor alle Europeanen herkenbaar. Het wegblazen van de paardebloempluisjes heeft elk Europees kind wel eens gedaan en kan ook verwijzen naar de actieve omgang met erfgoed.

Oproep

Alle verdere informatie over het Europees inventarisatieproject van erfgoedorganisaties kan je nalezen op de website www.heritage-organisations.eu. De erfgoedorganisaties in Vlaanderen met een bovenlokale tot Europese werking, worden uitgenodigd zich snel en gemakkelijk te registreren op deze website. Op die manier wordt er samen gebouwd aan een Europees equivalent van de verenigingswijzer (www.erfgoedverenigingen.be) zoals we die in Vlaanderen kennen voor de lokale erfgoedorganisaties.

Dit project is mogelijk dankzij de steun van de Vlaamse overheid.

Contact:

Inventory of Heritage Organisations in Europe
adres: Heemkunde Vlaanderen vzw

Huis De Zalm
Zoutwerf 5
2800 Mechelen

Contactpersoon: Natan Bruneel, projectmedewerker
natan.bruneel@heemkunde-vlaanderen.be
inventory@heritage-organisations.eu

Tel: + 32 (0) 15 – 20 51 74

Fax: + 32 (0) 15 – 20 54 23

Provinciale heemdagen 2007

- West-Vlaanderen: zaterdag 24 maart 2007 te Oostkamp, thema: 'Fascinerend erfgoed van Oostkamp'
- Antwerpen: zaterdag 12 mei 2007 te Zoersel, thema 'Het kenmerkende van een heemkunde-werkgebied (met concrete toepassingen)'
- Oost-Vlaanderen: zondag 13 mei 2007 te Beveren, met een bezoek aan het Rijksarchief en het Hof ter Saksen
- Vlaams-Brabant: zondag 13 mei 2007 te Affligem, thema: '800 jaar parochies en pastoors'
- Limburg: zaterdag 9 juni 2007 te Leopoldsburg, thema: 'Toeristisch Imago & Heemkunde, Symbionten binnen de erfgoedzorg'

Heeft u vragen? Stel ze aan de consulent van Heemkunde Vlaanderen vzw!

Heeft u een probleem binnen de werking van uw heemkundige kring? Wil u raad over het opzetten van een project? Wil u nagaan hoe u beter kan communiceren om aldus meer leden te winnen? Wil u een duidelijke visie en doelstelling ontwikkelen voor uw vereniging? Heeft uw vereniging nood aan nieuwe ideeën? Zoekt u naar verjonging? Heeft u vragen over de nieuwe vzw-wetgeving en de daaruit voortvloeiende boekhoudkundige verplichtingen? Zoekt u nieuwe inhoudelijke actieterreinen? Voor een antwoord op al deze vragen, en nog veel meer, kan u contact opnemen met de consulent van Heemkunde Vlaanderen vzw, Daphné Maes. Men kan ook steeds, mits afspraak uiteraard, een beroep doen op de consulent om ter plaatse een bezoek te komen afleggen. Voor een aantal zaken kan zelfs een begeleidingstraject met de lokale kring worden opgestart. Een mogelijkheid is vb. een begeleidingstraject visieontwikkeling.

Voor plaatsbezoeken en alle vragen kan men terecht bij:

Daphné Maes, consulent Heemkunde Vlaanderen vzw

Huis De Zalm

Zoutwerf 5

2800 Mechelen

tel.: 015/20 51 74 (vragen naar Daphné Maes)

fax: 015/20 54 23

daphne.maes@heemkunde-vlaanderen.be

Van Aanwinst tot Zaaltekst. Tips voor het beheer en de ontsluiting van een collectie lokaal erfgoed.

Deel I: Weet wat je in huis hebt

Heb je een collectie lokaal erfgoed? Dan vervul je een belangrijke taak. Je zorgt ervoor dat getuigenissen van vroeger bewaard blijven. Mensen van nu en later kunnen zo leren hoe men in je regio woonde, leefde en werkte.

De verzamelingen en de kennis die lokale erfgoedbeheerders bezitten, zijn vaak interessant en waardevol. Maar velen zullen het beamen ... collectiebeheer is een hele opdracht.

Het project Lokaal Geheugen start een bijdragenreeks met tips voor het beheer en de ontsluiting van lokaal erfgoed. De thema's zullen heel divers zijn: van 'wat te doen met een aanwinst?' tot 'hoe schrijf ik een zaaltekst?'. Uiteindelijk krijg je zo een beknopte handleiding van A tot Z.

Deze eerste bijdrage behandelt de basis van elk collectiebeheer: het samenstellen en inventariseren van de collectie.

Wat is Lokaal Geheugen?

Met je vragen over je museale collectie kan je al langer terecht bij allerlei specialisten. Nu hebben die specialisten zich verenigd in het project 'Lokaal Geheugen'. Met dit project willen zij iedereen ondersteunen met een collectie lokaal erfgoed (heemkringen en andere erfgoedverenigingen, lokale musea, particuliere verzamelaars).

Van Lokaal Geheugen kan je onder meer verwachten:

1) informatie en advies

Informatie en advies vind je op www.helpdesklokaalerfgoed.be. Je kan er ook vragen posten op een speciaal formulier. Je krijgt dan zo snel mogelijk een persoonlijk antwoord.

2) vorming

Per provincie worden cursussen georganiseerd over een aspect van het beheer van een collectie lokaal erfgoed.

Lokaal geheugen is een samenwerkingsverband van Heemkunde Vlaanderen vzw met de provinciebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie, Volkskunde Vlaanderen vzw, Culturele Biografie Vlaanderen vzw en Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw. Het project is mogelijk dankzij de financiële steun van de Vlaamse Gemeenschap.

1. Even stilstaan bij je collectie

Wie een collectie heeft, wil die natuurlijk uitbreiden. Maar er zijn grenzen aan wat je verzamelt. Niet alle getuigenissen van vroeger zijn even waardevol. Bovendien ontbreekt het aan geld of ruimte om alles te bewaren.

Als beheerder van een collectie kan je niet alles bewaren: je moet keuzes maken.

Soms is het nuttig om stil te staan bij wat je precies wil bewaren (en wat niet). Bij dit zelfonderzoek kunnen volgende vragen je op weg helpen:

1) Waarom verzamel ik?

Stel je de vraag: wat wil ik met mijn collectie bereiken? Verzamel ik gewoon zoveel mogelijk voor mezelf? Of wil ik een boeiend verhaal vertellen aan mijn publiek?

2) Wat verzamel ik?

Voor een boeiend verhaal heb je een goed verzamelthema nodig. Dat kan gaan om een heel speciaal thema of één dat specifiek is voor je streek. Hou wel rekening met wat er al bestaat. Hoeveel lokale collecties zijn er niet met een klasje uit grootmoeders tijd, wat huisraad, gereedschappen en landbouwalaam? Vergelijk daarom met collecties uit je buurt. Wat zijn de verschillen en overeenkomsten in grootte, samenstelling en gebruik?

3) Hoe wil ik mijn collectie gebruiken?

Een collectie op zich trekt geen bezoekers. Je moet met je collectie naar buiten komen. Welke activiteiten heb je in gedachten? Kies je voor thematentoonstellingen, werkwinkels of wil je een eigen museum uitbouwen?

4) Welk publiek heb je voor ogen?

Wie wil je bereiken? Wil je alleen mensen aantrekken van je buurt of liefst ook van wat verder weg? Of denk je aan speciale acties voor kinderen, senioren of andersvaliden?

2. Het nut van een missie

Het is nuttig om het antwoord op bovenstaande vragen neer te schrijven, in een missie. In een missie beschrijf je wat je met de collectie wil bereiken. Je geeft er een antwoord op de vraag wie je bent, voor wie je er bent, wat je doet en waarom en hoe je dat doet. Een missie bakent zo de grenzen van je verzamelgebied af. Zijn er binnen je collectie voorwerpen die niet passen binnen je missie? Dan stoot je die beter af. Of je kan op zoek gaan naar voorwerpen die nog ontbreken.

Voorbeeld van een missie

Het Karrenmuseum Essen vzw

“Het Karrenmuseum Essen vzw heeft tot doel getuigenissen van het vervoer over land met natuurlijke aandrijving te bewaren, tonen en bestuderen in al zijn aspecten, teneinde de waarde van dit culturele erfgoed uit te dragen. Ruime aandacht gaat daarbij uit naar complementair immaterieel erfgoed. Het museum beoogt op deze manier en aan de hand van actuele thema's en manifestaties, een breed publiek te informeren over de techniek van het vervoer met natuurlijke aandrijving over land en diens invloed op mens, milieu en maatschappij.

Een uitgeschreven missie toont aan de buitenwereld waarmee je bezig bent. Dit kan je heel wat opleveren:

- je kan mogelijke geldverstrekkers imponeren. Een uitgeschreven missie bewijst dat je weet waarmee je bezig bent.
- de missie bepaalt je imago. Het publiek weet waarvoor je collectie staat.
- je krijgt minder ongewenste giften. Potentiële schenkers weten beter welke stukken in je collectie thuishoren en welke niet.

3. Over schenkingen en bruiklenen

Vele collecties groeien aan door schenkingen. Bij een schenking wordt een object je eigendom zonder dat je ervoor moet betalen. Juristen noemen dit een overeenkomst 'om niet'. Een schenking van voorwerpen moet je niet laten registreren bij de notaris. Toch maak je best een schenkingsakte op in twee exemplaren, voor de schenker en voor jezelf. Alleen zo kan je later een sluitend eigendomsbewijs voorleggen.

Nr. ....
Karrenmuseum Essen vzw
Schenkingsakte
Ondergetekende .....
Adres .....
Tel. / e-mail .....
Verklaart hiermee volgend(e) voorwerp(en) en/of documenten
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
In volle eigendom te schenken aan het Karrenmuseum Essen vzw.
De stukken/documenten die eventueel niet in de collectie van het Karrenmuseum Essen vzw opgenomen zouden worden,
☐ Wenst men terug te krijgen
☐ Mogen als educatief materiaal gebruikt worden
☐ Mogen als uitleen materiaal gebruikt worden
☐ Mogen doorgegeven worden aan een persoon of instelling die ze beter kan gebruiken
☐ Mogen vernietigd worden
Gelezen en goedgekeurd te ..... op .....
De schenker ..... Karrenmuseum Essen vzw
.....
<i>Alle nuttige gegevens betreffende de stukken op de keerzijde optekenen</i>

Schenkingsakte van het Karrenmuseum Essen vzw (naar het voorbeeld van het Museum voor Oudere Technieken, Grimbergen)

Ongewenst?

Schenken die niet binnen je collectie passen moet je weigeren. Dat ligt soms moeilijk – vooral bij een gift van een vriend of familielid. Om je weigering minder pijnlijk te maken, kan je doorverwijzen naar iemand die wel baat heeft bij de schenking.

Ben je niet op de hoogte van andere collecties? Neem een kijkje op www.erfgoedverenigingen.be of www.tento.be. Op beide websites kan je zoeken naar erfgoedcollecties uit je streek.

Een speciale vorm van schenking is de bruikleen. Bij een bruikleen blijft de schenker eigenaar. Maar de bruikleennemer moet goed zorg dragen voor het object. Wat de bruikleennemer wel en niet mag doen, leg je best vast in een bruikleenakte.

Een bruikleenakte moet minstens volgende gegevens vermelden:

- naam van de bruikleengever
- naam van de bruikleennemer
- beschrijving van het object
- periode van bruikleen
- hoe de bruikleen moet worden opgezegd
- verzekering: wie draagt zorg voor de verzekering?

Eventueel kan je ook afspraken vastleggen over restauratie en conservering, plaatsing en de vermelding van de bruikleengever bij het object.

Uit het leven gegrepen: het verzamelgebied van de Genkse heemkring

Hoe kan een lokale collectie opvallen tussen de grotere musea? Met die vraag zat ook vzw het Heidebloemke, de heemkring van Genk. Jarenlang had de kring een eigen museum. Bezoekers troffen er enkele typisch heemkundige voorwerpen aan: schoolspulletjes, landbouwtuigen, uniformen, werktuigen ... Maar in 2000 sloot het museum de deuren. Belangrijkste reden was plaatsgebrek. Door de vele schenkingen barstte het museum uit zijn voegen. Maar de kring ondervond ook moeilijkheden om zich te profileren tussen de grotere erfgoedactoren, zoals het Openluchtmuseum Bokrijk of de vzw's Mijnerfgoed en Mijnverleden.

Na een jarenlange windstilte staat er nu heel wat te gebeuren. Aanleiding is de geplande verhuis van het Heidebloemke naar de nieuwe bibliotheek. Op de nieuwe locatie zal de kring zijn collectie opnieuw openstellen, via thematentoonstellingen. Verder kiest de kring voor een kritischer verzamelbeleid. De nieuwe leidraad wordt de diversiteit van de Genkse bevolking. De rijkdom die de koolmijnen bracht, was niet alleen in geld uit te drukken. Uit alle windstreken kwamen arbeiders naar Genk om in de put af te dalen. Uit hun moederland brachten ze allerlei gebruiken mee. Het Heidebloemke wil dit 'kleurrijke' erfgoed verzamelen en bewaren. "Onze heemkring moet zo dienen als geheugen voor de volledige Genkse bevolking", aldus voorzitter Jef Habex.

Hoeveel lokale collecties zijn er niet met een klasje uit grootmoeders tijd, wat huisraad, gereedschappen en landbouwalaam?

4. Het belang van een goede inventaris

Elk verzamelbeleid staat of valt met een goede inventaris. Alleen met een inventaris weet je precies wat je bezit, waar de voorwerpen staan en wat het belang van die voorwerpen is. Een goede inventaris is bovendien de beste basis voor onderzoek naar je collectie, het organiseren van tentoonstellingen of het schrijven van artikels.

Het inventariseren van een collectie heet objectregistratie. Objectregistratie is het vastleggen van informatie over objecten van je collectie. Er bestaat geen pasklare formule om te registreren. Tussen collecties bestaan er eenmaal grote verschillen in aard, grootte en doelstelling. Wel kan je best eerst bij elk object de minimale gegevens invullen. Een uitgebreide beschrijving is natuurlijk waardevol, maar ze vraagt ook veel tijd. Zeker als sommige gegevens moeilijk te achterhalen zijn, schiet het werk niet op. En zo iets demotiveert natuurlijk.

5. Objectregistratie: hoe begin je eraan?

Welke informatie moet je over het object registreren? De kunst is om alleen relevante informatie in te voeren. Hiervoor kan je terugvallen op internationaal erkende registratiestandaarden: de CIDOC-normen. Die geven drie niveaus aan waarop je kan registreren:

NIVEAU 1: minimale registratie

Bij minimale registratie beschrijf je de elementaire gegevens over het object. Die gegevens kan je gebruiken voor juridische verantwoording, verzekeringsdoeleinden, beheer en beveiliging van de collectie. Bij minimale registratie vul je 8 velden in:

Naam veld?	Inhoud	Bijvoorbeeld
Instellingsnaam	de officiële naam van de instantie die het object beheert	Heemkundige kring Stedelijk Museum
Objectnummer	uniek nummer dat op het object is aangebracht	00001 012
Objectnaam	specifieke benaming van een object	beeld spaarpot
Titel	de originele titel of een titel die als beschrijving fungeert	Madonna met kind Zeezicht
Datum van verwerving	datum waarop de instelling het object heeft verworven	2007-12 2007
Manier van verwerving	hoe de instelling het object heeft verworven	schenking legaat
Verwerving van	de naam van de persoon of de instelling	Peeters, Ellen Drukkerij Janssens
Standplaats	plaats waar het object zich gewoonlijk bevindt	zaal 1, vitrinekast 2 depot, kast 1, plank 4

NIVEAU 2: Basisregistratie

Basisregistratie bestaat uit de velden van de minimale registratie en daarbij ook:

Naam veld?	Inhoud	Bijvoorbeeld
Beschrijving	een vrije beschrijving van het object	zwartwitfoto van vijf vliegeniers genomen in de luchthaven van Brasschaat op 5 mei 1911
Vervaardiger	naam van de vervaardiger (dit kan ook een instelling zijn)	Rubens, Pieter-Paul onbekend anoniem
Datering van Datering tot	datum waarop het object is vervaardigd. Als je het exacte jaartal kent, schrijf je in beide velden dezelfde datum.	van 1900 tot 1949 van 1901-01-21 tot 1901-01-21
Materiaal	de materiaalsoort(en) waaruit het object is gemaakt	eikenhout textiel
Afmeting	de dimensies van het object	hoogte; breedte; diepte en diameter
Toestand	toestand waarin het object zich bevindt	goed redelijk matig slecht
Aankoopprijs	het bedrag dat je hebt betaald voor de aankoop	500
Valuta aankoopprijs	valuta waarin de aankoopprijs van het object is uitgedrukt	euro

NIVEAU 3: Uitgebreide registratie

Bij een uitgebreide registratie beschrijf je het voorwerp in al zijn facetten. Een uitgebreide registratie kan meer dan 400 velden beslaan! Een beschrijving van al die velden vind je in "Handleiding bij digitale object- en collectieregistratie". Die tekst kan je gratis downloaden op www.museuminzicht.be.

6. Handmatig registreren of met de computer?

Registreren kan je met de computer of handmatig (met steekkaarten). Steekkaarten zijn goedkoop en ze zijn eenvoudig om mee te werken. Maar je kan ze slechts ordenen op één criterium. Meestal is dit de naam van de vervaardiger, het inventarisnummer of het trefwoord. Met steekkaarten kan je dus ook slechts zoeken op één criterium. Bij een inventaris op de computer zijn de zoekmogelijkheden uitgebreider. Niet alleen kan je op alle velden zoeken, ook krijg je veel sneller resultaat. Voor objectregistratie bestaan er speciale computerprogramma's. De meest bekende zijn ADLiB Museum en The Museum System. Helaas zijn die programma's voor vele verenigingen te duur. Vele werken dan maar zelf een objectregistratieprogramma uit. De opmaak van zo'n eigen systeem vraagt echter zeer veel werk. Vooral in de opstartfase moet je het programma voortdurend bijstellen. Die moeite kan je jezelf besparen. Want er bestaan alternatieven:

1. Oost-Vlaamse musea kunnen aansluiten bij MovE (staat voor: Musea Oost-Vlaanderen in Evolutie). Wie in MOVE stapt, kan gratis ADLiB Museum Plus gebruiken, via het internet.
Contactpersoon: Mieke Van Doorselaer, museumconsulent Oost-Vlaanderen
(mieke.van.doorselaer@oost-vlaanderen.be of 09 267 72 85)
2. Heemkundige kringen uit Limburg kunnen binnenkort aansluiten bij Erfgoedlimburg.be. ErfgoedLimburg.be is een databank die allerlei digitale gegevensbanken over cultureel erfgoed in Limburg koppelt. In die erfgoeddatabank kan je ook objecten invoeren.
Contactpersoon: Anne Milkers, museumconsulent Limburg
(amilkers@limburg.be of 011 23 75 80)

3. Sinds korte tijd bestaan er goedkope en eenvoudige objectregistratieprogramma's. Zij zijn ideaal voor vele heemkringen, lokale musea of individuele verzamelaars. Heemkunde Vlaanderen vzw heeft met Culturele Biografie Vlaanderen vzw die programma's vergeleken. Het verslag van die vergelijking kan je gratis downloaden op www.helpdesklokaalerfgoed.be.

Uit het leven gegrepen: objectregistratie bij de Heem- en Oudheidkundige Kring van Zele

Objectregistratie bij de Heem- en Oudheidkundige Kring van Zele

Een collectie bestaat al snel uit honderden voorwerpen. Om die allemaal te registreren is een goede planning vereist. Dit heeft de heemkring van Zele goed begrepen. Het museum "Zeels Erfgoed" telt ongeveer 500 voorwerpen. Zo'n collectie registreer je niet ondoordacht. "Voordat we begonnen, hebben we een plan van aanpak uitgewerkt", zegt ondervoorzitter Frank Coene. Eerst heeft de kring de zalen, de muren en de kijkkasten van het museum genummerd. De kijkkasten kregen per legsel een letter. Daarna werd een beperkte werkgroep samengesteld. "We maakten duidelijke afspraken over wie wat doet. Zo legden we een dag in de week vast om te registreren", aldus Frank Coene.

Ook de registratie zelf verliep volgens een vaste procedure. Elk object kreeg een inventarisnummer, het werd opgemeten en gefotografeerd. Vervolgens voerden de werkgroepleden de informatie in een databank in. Van de gelegenheid maakten ze meteen gebruik om het voorwerp en de standplaats te inspecteren op ongedierte. "Omdat we als een team registreerden, was het werk nog aangenaam", zo besluit Frank Coene, "voorwaarde is alleen dat je van tevoren duidelijke afspraken maakt".

7. Het etiketteren en nummeren van objecten

Op elk object uit je collectie hoort een inventarisnummer. Alleen zo kan je een relatie leggen tussen het object en de informatie in je inventaris. Bij het nummeren neem je volgende stelregels in acht:

- Kies eenvoudige nummers. Het eerste object uit je collectie krijgt nummer '1', het tweede object '2' ... Andere codes (voor bijvoorbeeld jaar van verwerving, materiaalsoort) zijn onnodig. Die informatie vind je terug in je inventaris.
- Zet de nummers bij eenzelfde type object altijd op dezelfde plaats.
- Een nummer moet goed leesbaar zijn. Gebruik een zwarte markering op een lichte ondergrond of een lichte markering op een donkere ondergrond.
- Hoe je het nummer aanbrengt, hangt af van de materiaalsoort van het object:
  - o harde niet poreuze oppervlakken: met inkt of met acrylverf
  - o hout, terracotta of been: op een laagje acrylvernis, met inkt of acrylverf
  - o papier: met een zacht potlood
  - o textiel: met een dunne draad naai je een stoffen etiket waarop het nummer staat

8. Op zoek naar achtergrondinformatie?

F. Geerts, S. Leman en G. Vercauteren, *In eigen beheer. Een vergelijkend onderzoek van objectregistratieprogramma's voor het beheer van kleine erfgoedcollecties*, Mechelen-Berchem, 2006.

Dit rapport vergelijkt drie goedkope objectregistratieprogramma's: ADLIB Lite, DICE en PANDORA.

Gratis te downloaden op www.helpdesklokaalerfgoed.be.

Handleiding bij digitale object- en collectieregistratie

In dit invulboek vind je tips en hulpmiddelen voor minimale, basis- en uitgebreide registratie.

Gratis te downloaden op www.museuminzicht.be.

Projecten collectieregistratie en collectiemobiliteit bij de musea stad Antwerpen, Antwerpen, 2006
Wie een registratieproject wil opstarten, vindt in dit verslag allerlei praktische tips.
Gratis te verkrijgen bij de dienst Collectiebeleid van de Musea stad Antwerpen: vera.mahieu@stad.antwerpen.be.

Stichting Landelijk Contact van Museumconsulenten, *Syllabus bij de basiscursus Registratie en Documentatie*, Nieuwegein, 2002.

Deze cursus legt uit wat er allemaal komt kijken bij het maken van een inventaris. Je vindt er de belangrijkste begrippen en methoden uitgelegd.

Te bestellen bij Culturele Biografie Vlaanderen: www.cbv.be (voorraad tijdelijk uitgeput)

T. Verhaert ed., *Draaiboek beleidsplanning voor musea. Draaiboek voor het vermijden van uitschuivers*, Berchem, 2007.

De brochure geeft allerlei tips voor het opstellen van een beleidsplan.

Gratis te downloaden op de website van Culturele Biografie Vlaanderen vzw: www.cbv.be.

Tessa Luger et.al., *Handreiking voor het schrijven van een collectieplan*, Tilburg / Amsterdam, 1998.

Te bestellen bij Culturele Biografie Vlaanderen: www.cbv.be.

Op www.helpdesklokaalerfgoed.be vind je ook nog interessante informatie.

Deze bijdrage is de neerslag van een cursus, 'Weet wat je in huis hebt' (najaar 2006). Die cursus ging over objectregistratie en verzamelbeleid. Binnen het project Lokaal Geheugen zijn nog cursussen gepland over o.m. samenwerking in de gemeente (mei 2007), behoud en beheer van agrarisch erfgoed (najaar 2007), behoud en beheer van textiel (voorjaar 2008) en mondelinge geschiedenis (voorjaar 2008).

Aan de slag met archief en documentatie

Lessenreeks over archief- en documentatiebeheer voor de lokale erfgoedhouder

Steeds meer mensen in Vlaanderen zijn geboeid door geschiedenis en erfgoed.

Om dit verleden te kennen en te kunnen bestuderen zijn historische bronnen noodzakelijk. Daarom worden op diverse plaatsen archief en documentatie over geschiedenis verzameld en bewaard. Een correct beheer van deze documenten is een noodzaak omdat zij precies het geheugen van onze samenleving vormen.

Archief en documentatie beheren is echter niet vanzelfsprekend. Documenten verzamelen is één ding, ze de baas kunnen is een andere kwestie.

Je kan je veel vragen stellen. Hoe je collectie inventariseren? Hoe bepaal ik wat ik verzamel en wat niet? Welke bewaaromstandigheden zijn optimaal voor een archief- en documentenverzameling? Hoe kan je best archief en documentatie digitaliseren? Wat zijn wettelijke beperkingen als je archieven beheert? Hoe kan je van subsidies gebruik maken?

Zoals je ziet komen er heel wat aspecten kijken bij het beheren van archief en documentatie.

Om hierin opheldering te brengen is er nu de **cursusreeks 'Aan de slag met archief en documentatie'**. In vijf sessies geven specialisten op een toegankelijke manier les over hoe je moet omgaan met archief en documentatie. De lessen zijn er voor **iedereen die een archief- en documentencollectie bezit** of interesse heeft in de materie. Zeker welkom zijn de **lokale erfgoedvrijwilligers**.

De volledige cursusreeks vindt plaats in Ieper in samenwerking met de Erfgoedcel Ieper en wordt nogmaals herhaald op meer centrale locaties in Vlaanderen.

De eerste drie lessen vonden ondertussen reeds plaats, maar je kan je nog inschrijven voor de laatste twee lessen

Les 4: Digitalisering en het opzetten van een beeldbank

Dries Beheydt (Reproductiefonds Vlaanderen)

14 april 2007: CC De Meersen, Gele Zaal, Sint-Niklaasstraat 2-4, 8900 Ieper, 10u-13u

28 april 2007: Liberaal Archief, Kramerplein 23, 9000 Gent, 10u-13u.

Heel wat erfgoedverenigingen en erfgoedvrijwilligers zijn geïnteresseerd in digitalisering van (een deel van) hun documentaire collectie. Hierbij wordt dan vooral gekeken naar foto's en filmopnames. Het digitaliseren van archiefstukken heeft immers belangrijke voordelen op het vlak van bewaring en raadpleging.

Het opzetten van een digitaliseringsproject is echter niet eenvoudig. Daar komt heel wat bij kijken. Hoe moet je het project plannen? Welke apparatuur is er nodig? Hoe moet je foto's scannen. In deze les kom je het allemaal te weten.

Les 5: Wetgeving en subsidieregeling

Maurice Vandermaesen (Rijksarchief Brugge)

5 mei 2007: CC De Meersen, Gele Zaal, Sint-Niklaas-

straat 2-4, 8900 Ieper, 10u-13u

12 mei 2007: Erfgoedcentrum Lamot, Begijnzolder, Van Beethovenstraat 8-10, 2800 Mechelen, 10u-13u

In deze les wordt ingegaan op de vele facetten van archief en wetgeving. Welke documenten mag een lokale vereniging of persoon bijhouden? Wanneer is het auteursrecht van toepassing? Wat te doen met privacywetgeving? Gelukkig legt de wet niet enkel restricties op. Zo is er ook de mogelijkheid om subsidies te verkrijgen. Daarom is in deze les ook aandacht voor subsidieregelingen en mogelijke subsidiekanalen.

Inschrijvingen

Voor het **volledige lessenpakket** betaal je **40 euro**.

Voor een **afzonderlijke les** betaal je **10 euro**. In het inschrijvingsgeld zijn de **hand-outs** van iedere les begrepen. Aansluitend zijn er ook **broodjes** voorzien.

Elke deelnemer die zich inschrijft voor de volledige cyclus krijgt **gratis een exemplaar van de gelijknamige brochure**. Daarin vind je in elk hoofdstuk dezelfde thema's terug die in de vormingsreeks worden behandeld: inventarisatie, collectiebeheer, bewaring, digitalisering en wetgeving. Op een heldere en toegankelijke wijze krijg je zo nog meer informatie over archief- en documentatiebeheer.

Wie zich inschrijft voor één les, kan de brochure aankopen voor slechts 10 euro. Je kan ook los van de cursusreeks de brochure aankopen tegen de prijs van 15 euro (en 2,50 euro verzendingskosten).

Inschrijven kan door te mailen naar wim.vanhaecke@heemkunde-vlaanderen.be. Via www.heemkunde-vlaanderen.be kan je ook inschrijven.

De betaling gebeurt door **overschrijving** van het exacte bedrag op rekeningnummer 068-2218590-33 op naam van Heemkunde Vlaanderen vzw, met de vermelding '**Cursus Pro Memorie, naam deelnemer**'. Als je niet

voor de hele reeks inschrijft, gelieve ook te vermelden voor welke les je inschrijft en of je de brochure bestelt. De inschrijvingen zijn pas geldig na overschrijving en dit kan tot een week vóór de les. We sluiten af op 50 personen.

De cursusreeks 'Aan de slag met archief en documentatie' past binnen de tweede fase van het **project 'Pro Memorie**, Een eerstelijns helpdesk voor archief- en documentatiebeheerders in erfgoedverenigingen & promemorie.be: het virtueel 'historisch archief van de cultuur van alledag'. Dit project is een **samenwerkingsverband** van verschillende organisaties van het volkculturele veld. Pro Memorie wil lokale erfgoedverenigingen **hulp bieden op het vlak van archief- en documentatiebeheer**. Daarvoor werd bijvoorbeeld de website **www.helpdesk-lokaalerfgoed.be** ontwikkeld. Daar kan je vragen stellen over lokaal onroerend erfgoed zoals waardevolle voorwerpen, documentatie en archiefstukken. Je vindt er ook informatie over deze materie. Verder wordt binnen Pro Memorie ook onderzoek verricht naar geschikte digitale inventarisatieprogramma's voor archief en documentatie. **Je kan ook contact opnemen met de projectmedewerker voor een plaatsbezoek aan je vereniging via 015/20.51.74 of wim.vanhaecke@heemkunde-vlaanderen.be**. Het project Pro Memorie is mogelijk dankzij de steun van de Vlaamse overheid.

Volgende organisaties zijn partners in het project Pro Memorie: Heemkunde Vlaanderen vzw, het Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw, het Steunpunt Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed vzw, het Samenwerkingsverband Vlaamse Verenigingen voor Familiekunde vzw, de Academie voor Streekgebonden Gastronomie vzw, de Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden vzw, Volkskunde Vlaanderen vzw, het Instituut voor Vlaamse Volkskunst vzw, Sportimonium en Kant in Vlaanderen vzw. Het project wordt inhoudelijk mee ondersteund door Culturele Biografie Vlaanderen vzw, VCM – Contactforum voor Erfgoedverenigingen vzw en de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezenen vzw.

Uitnodiging cursus

voor iedereen met een collectie lokaal erfgoed

Samen werk, samen sterk

Erfgoed verzamel je meestal uit interesse voor geschiedenis of omdat je iets van vroeger wil bewaren voor later. Maar bij het beheer van een erfgoedcollectie komt al snel veel kijken. Je zoekt bijvoorbeeld een ruimte voor een tentoonstelling. Je wil bijkomende financiën of je probeert een nieuw publiek aan te trekken.

In je eentje vind je niet altijd een uitkomst voor zulke uitdagingen. Samenwerking kan dan een oplossing bieden. Denk maar aan de steun die je krijgt als je samenwerkt met je gemeentebeheer en je cultuurbeleidscoördinator in het bijzonder. Je kan natuurlijk ook in zee gaan met een andere vereniging. Zo'n samenwerking kan vele vormen aannemen. Met een natuurvereniging kan je een wandelroute uittekenen langs historische plekken. Je kan een tentoonstelling organiseren met een andere erfgoedvereniging. Ook het uitwisselen van ervaringen of het ruilen van collectiestukken is een vorm van samenwerking.

Als je samenwerkt, kan je een nieuw publiek aantrekken

Op de cursus "**Samen werk, samen sterk**" leer je wat de mogelijkheden van samenwerking zijn. Je krijgt er een antwoord op de vragen:

1. Met wie kan ik samenwerken in mijn regio?

Of je nu denkt aan een gezamenlijke tentoonstelling of gewoon collectiestukken wil ruilen ... samenwerken doe je niet alleen. Op deze cursus kom je te weten hoe je de juiste mensen vindt om mee samen te werken. Je krijgt ook een overzicht mee van de heemkringen, lokale musea, documentatiecentra en archieven in je regio.

2. Hoe kan ik samenwerken met mijn gemeentebeheer?

In je gemeente zijn er vele diensten waarmee je kan samenwerken: het cultuur- of gemeenschapscentrum, de

culturele dienst, de openbare bibliotheek, de toeristische dienst ... Deze cursus helpt je om het bos door de bomen te zien. Wanneer kan je met je gemeentebeheer samenwerken? Wat kan je verwachten (en wat niet)? Op welke diensten, raden en ambtenaren kan je een beroep doen?

Voor wie is de cursus?

De cursus is er voor iedereen met een collectie lokaal erfgoed (lokale musea, heemkringen of andere erfgoedverenigingen, particulieren).

Met een natuurvereniging kan je een wandel-/fietsroute langs historische plaatsen uittekenen.

Wat kan je verwachten?

Een cursus op maat van de erfgoedvrijwilliger. Eerst vertelt een spreker van een heemkring of lokaal museum over zijn ervaringen met samenwerking. Nadien doet een cultuurbeleidscoördinator de structuren van het lokaal cultuurbeleid uit de doeken.

Je krijgt ook exclusief een adressenlijst van erfgoedcollecties uit je regio.

Waar en wanneer vindt de cursus plaats?

De cursussen zijn gepland op een avond door de week (van 19u tot 21u30):

- West-Vlaanderen, 8 mei

Gemeentehuis - Raadzaal, Langemarkstraat 8, Zonnebeke

- Antwerpen, 9 mei

Gemeenschapscentrum Jan vander Noot, Mudaeusstraat 9, Brecht

- Vlaams-Brabant en Brussel, 10 mei

Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en

Hedendaagse Maatschappij, Luchtvaartsquare 29,
Brussel (Sint-Gillis)
- **Limburg, 25 mei**
Het Stadsmus, Guido Gezellestraat 2, Hasselt
- **Oost-Vlaanderen, 21 mei**
Kasteel Cortewalle - Verlatzaal, Zwarte Dreef
2, Beveren

Inschrijven

Je kan inschrijven bij
Gregory Vercauteren
Heemkunde Vlaanderen vzw
Zoutwerf 5, 2800 Mechelen
tel: 015 20 51 73, fax: 015 20 54 23
gregory.vercauteren@heemkunde-vlaanderen.be
www.heemkunde-vlaanderen.be.
Deelnemen is gratis, inschrijven is verplicht.

De cursus is de derde van een reeks cursussen over lokaal erfgoed. Er zijn nog cursussen gepland over behoud en beheer van agrarisch erfgoed (najaar 2007), behoud en beheer van textiel (voorjaar 2008) en mondelinge geschiedenis (voorjaar 2008). De cursusreeks komt tot stand binnen het project 'Lokaal Geheugen'. **Lokaal Geheugen** is een samenwerkingsverband van Heemkunde Vlaanderen vzw met de provinciebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie, Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw, Culturele Biografie Vlaanderen vzw en Volkskunde Vlaanderen vzw.

DICE: het nieuwjaarsgeschenk voor de erfgoedsector aan 0,00 EUR

In 2007 met het DICE-programma aan de slag om de kunst/erfgoedcollectie van je heemkring, kunstkring of museum te inventariseren.

Vele van de kleinere musea, heemkringen en erfgoedinstellingen dromen er van om hun collectie te inventariseren. Maar de middelen zijn er meestal niet om dure, gespecialiseerde software aan te kopen. Veelal vallen ze terug op vrijwilligers om hun werking te dragen. En te vaak is er geen computerspecialist in huis die kan omgaan met dergelijke software.

Het DICE-computerprogramma (Digitale Inventarisatie Cultureel Erfgoed) is het antwoord hierop. Het is een inventarisatieprogramma dat én gratis én gebruiksvriendelijk is. Zelfs vrijwilligers met computervrees kunnen er vlot mee aan de slag. De Erfgoedcel Antwerpen ontwikkelde dit programma om het inventariseren in de kleinere erfgoedinstellingen te stimuleren.

DICE TECHNISCH

- DICE is een eenvoudige Access Microsoft applicatie om de basisinformatie over een kunst/erfgoedstuk op een overzichtelijke wijze in een database te noteren en op te slaan. Afmetingen, het soort erfgoedstuk, het materiaal, de maker, de verzekeringswaarde of aankoopprijs, etc. zijn vlot in te voeren.
- Bij ieder beschreven erfgoedstuk is plaats voorzien om foto's toe te voegen.
- Gebruiksvriendelijkheid staat voor op. Met behulp van knoppen, invulvelden en lijsten is het invoeren van gegevens in DICE eenvoudig.

- Zoek en selectie functies zijn ingebouwd.
- Zowel lijsten als aparte fiches kunnen in een knip worden aangemaakt.
- Bestaande digitale inventarissen zijn gemakkelijk naar DICE te importeren.
- Importeren en exporteren naar het gesofistikeerde registratieprogramma ADLIB dat in vele grote musea wordt gebruikt, is mogelijk gemaakt.

HOE DOE JE DICE CADEAU AAN JE MUSEUM, JE HEEM- OF KUNSTKRING?

Enkel **via het internet**: U meldt zich aan op www.erfgoedcelantwerpen.be/dice om de DICE handleiding en het DICE programma gratis te downloaden.

DICE kwam tot stand in het kader van het erfgoedconvenant van de stad Antwerpen met de Vlaamse Gemeenschap en wordt door de Erfgoedcel Antwerpen gratis ter beschikking gesteld aan instellingen en diensten die kunst en roerend erfgoed beheren of bewaren.

Meer info:

Erfgoedcel Antwerpen

Frank Herman 0496 54 74 34 frank.herman@stad.antwerpen.be

Tuur van Hove 0486 235 553 tuur.vanhove@stad.antwerpen.be

MAS
MUSEUM AAN DE STROOM

Erfgoedcel
Antwerpen

DICE
DIGITALE
INVENTARISATIE
CULTUREEL
ERFGOED

Erfgoeddag 2007: Kinderen bouwen 'Museum van de toekomst' Gratis erfgoedlespakket!

Wat wil jij bewaren voor de toekomst? Je mp 3-speler, je favoriete barbiepop of stripverhaal, je cavia of misschien wel die knotsgekke T-shirt? Berg je geliefkoosde bezittingen veilig weg naar een plek voor de toekomst: maak kennis met Villa Futura! Voor al wie droomt van een erfgoedmuseum – in-de-klas, hou zondag 22 april vrij. Samen met de vierde klas van de Sint-Lambertusschool in Muizen bouwen we aan een futuristische tentoonstelling. Met hun favoriete items maken de kinderen een

eigen museum, een museum van de toekomst. Deze erfgoedtrip wordt vastgelegd in klank en beeld. In een vierdelige lessenreeks leren de kids wat erfgoed is en kan zijn. De eindhalte van de reis vindt plaats in het Erfgoedcentrum Lamot te Mechelen. Wil je, samen met jouw klasje, meegenieten van dit pilootproject? Bezoek het erfgoedmuseum van de kids en ontvang de bundel met lesvoorbereidingen en een uitgewerkt stappenplan. Dit pakket biedt praktische tools om in jouw klas met erfgoed aan de slag te gaan!

Praktische informatie:

Dit project is een samenwerking van Villa Futura (het samenwerkingsverband rond erfgoededucatie van organisaties uit de sector volkscultuur) en de Erfgoedcel Mechelen in het kader van Erfgoeddag 2007.

Plaats:

Erfgoedcentrum Lamot
Van Beethovenstraat 8/10 (ingang Haverwerf)
2800 Mechelen

Fototentoonstelling: Centrale ontmoetingsruimte
Video, museum voor de toekomst: Erfgoedlabo
Periode: Vanaf Erfgoeddag (22 april 2007) tot en met 6 mei 2007.

Kostprijs: gratis

Meer info:

Villa Futura
Sint-Amandstraat 72 9000 Gent

T: 09 223 97 00

E: lieselot@volkskunde-vlaanderen.be

Symposium op 24 april 2007 over de resultaten van het mondelinge geschiedenisproject ijzerzandsteengroeves van het Hageland

Het Regionaal Landschap Noord-Hageland vzw startte in juli 2006 met het mondelinge geschiedenisproject “*Groeves met een ijzer-sterk verhaal. De ijzerzandsteengroeves van het Hageland*”, dat gesubsidieerd wordt vanuit de Vlaamse Gemeenschap en de Provincie Vlaams-Brabant. Partners in het project zijn Heemkunde Vlaanderen vzw en het Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw. Voor dit erfgoedproject interviewde men oude groepearbeiders

en restaurateurs om zo het verhaal achter de groeves te weten te komen. Het project is uniek omdat het de link blootlegt tussen natuur en cultuur en de inwoners uit de regio laat kennismaken met een stuk vergeten cultuurpatrimonium. Op het symposium op 24 april in het provinciehuis te Leuven zullen de resultaten van het project en de brochure en dvd worden voorgesteld.

PROGRAMMA

9u30 => 9u35:	Welkomstwoord
9u35 => 9u50:	Ontstaan van ijzerzandsteen door prof. Frans Gullentops
9u50 => 10u00:	Rol van Heemkunde Vlaanderen vzw en heemkundige kringen in het ondersteunen van erfgoedprojecten
10u00 => 10u15:	Rol van het Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw in het ondersteunen van erfgoedprojecten en het belang van mondelinge geschiedenis
10u15 => 10u35:	Methodologie
10u35 => 10u45:	Vragenronde
10u45 => 11u10:	Pauze
11u10 => 12u15:	Gespreksmoment met vertegenwoordigers uit de cultuur- en milieusector
12u15 => 12u45:	Voorstelling van brochure en dvd
12u45:	Broodjeslunch met soep

De toegang is gratis, vooraf inschrijven is verplicht. Inschrijven kan t.e.m. 18 april 2006.

Info en inschrijvingen via Regionaal Landschap Noord-Hageland vzw, projectmedewerker Philippe Liesenborghs op 016/61.92.29 of info@rlnh.be

Binnen Bij Boeren: Op zoek naar archief

Wanneer men denkt aan landbouwgeschiedenis wordt dit al vaak geassocieerd met tractoren, bouwvallige stallen en 19de eeuwse boerenhoven. Natuurlijk is er meer dan dat, denk maar aan hoe boeiend het dagdagelijkse leven van het landbouwgezin kan zijn. Maar hoe zag dat er voor henzelf dan uit? Hielden boeren aantekeningen bij in een dagboek? Schreven ze jaar na jaar de opbrengst van hun akkers en boomgaarden op? Noteerden ze dagelijks de prijzen op de veiling? We weten het niet.

Tot op heden kregen boer, boerin en hun landbouwonderneming als archiefvormers weinig aandacht van de lokale en nationale archiefinstellingen. En dat is jammer, want de Vlaamse landbouw heeft een rijk en boeiend verleden. Alle sporen daarvan zijn een belangrijk onderdeel van het Vlaamse culturele erfgoed en mogen zeker niet verloren gaan. Daarom start het Centrum Agrarische Geschiedenis met het project *Binnen Bij Boeren*, een zoektocht naar vergeten archieven van landbouwbedrijven uit de regio **Haspengouw**. We willen deze archieven en hun bijhorende documentatie in kaart brengen omdat ze een belangrijke aanvulling zijn op de al bestaande archiefcollecties. We denken hierbij aan dagboeken, briefwisseling, notitieschriftjes, pachtrekeningen, bouwplannen, bedrijfsboekhouding. Maar ook foto's, filmpjes, krantenartikels of allerhande losse documenten zijn welkom. Centraal staat de landbouwer, zijn gezin en het boerenbedrijf met zijn socio-economische en technologische ontwikkelingen. Deze archieven vormen immers een belangrijke bron voor het agrarische en culturele erfgoed. Ze tonen namelijk de grote rol aan die de landbouwers tot op de dag van vandaag spelen. Met dit project willen we vermijden dat het erfgoed van land- en tuinbouwers zou verdwijnen.

Ons project heeft niet als doel de archieven onder te brengen in een archiefinstelling, maar wel om een idee te krijgen van wat bewaard is gebleven. Zo kunnen we de meest historisch waardevolle archiefstukken digitaliseren en eventueel online presenteren. “Binnen bij boeren” verloopt met financiële steun van de Vlaamse Overheid en met de Landelijke Gilden, Boerenbond, Culturele Biografie Vlaanderen en het Openluchtmuseum Bokrijk als partners.

Indien u meer informatie wil over dit project of indien u wil meewerken, neem dan contact op met:
Sabine Daenens, Centrum Agrarische Geschiedenis. sabine.daenens@cagnet.be of 016/32.35.47 – 0485/62.20.72.
Of zie ook www.cagnet.be

Studiedag Moderne Druïden, Heksen en Drugs, Ziekte en Kunst - 21 april 2007

Studiedag ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de LVV

Programma

- 9u30: ontvangst met koffie en thee
- 10u00: aanvang studiedag
  - Panoramix in de 21ste eeuw. Over moderne druïden - Dhr. Herman Clerinx
  - Scopolamine, een product van de duivel? Het belang van kruiden en drugs bij de heksenvervolging in de Middeleeuwen - Dhr. Marc Verplanken
  - Kunnen schilderijen bekeken door een dokter een wetenschappelijke bron zijn voor de volkskunde? - Prof. dr. Jan Dequeker

- 12u45u: afsluiting met gastronomische receptie n.a.v. 25 jaar LVV

Locatie

Monseigneur Sencie-Instituut (lokaal 00.08)
Erasmusplein 2
3000 Leuven

Inschrijvingen

E-mail: paul.catteeuw@telenet.be (met vermelding van naam en aantal personen).

Uw inschrijving is geldig na overschrijving van het verschuldigde bedrag op rekeningnummer 001-1355132-21 (Leuvense Vereniging voor Volkskunde vzw, J.B. Reykerslaan 28, 2550 Kontich, met vermelding: 'inschrijving studiedag 21 april 2007')

Inschrijven is mogelijk tot vrijdag 13 april 2007

- leden Leuvense Vereniging voor Volkskunde vzw: 12 euro
- niet-leden: 15 euro

Erfgoed Vlaanderen

Toekomst voor ons verleden. Samen met u.

Mogen we ons even voorstellen? Erfgoed Vlaanderen, een jonge organisatie met een nobel doel: de zorg voor ons Vlaams onroerend erfgoed. Aangenaam.

Erfgoed Vlaanderen werd in 1994 in het leven geroepen onder de naam Stichting Vlaams Erfgoed vzw. Met de steun van de Vlaamse Regering, de Koning Boudewijnstichting en een aantal private partners, werd deze Stichting opgezet met een ambitieus doel: oplossingen bieden voor probleemmonumenten. In dertien jaar tijd werden evenveel monumenten in beheer genomen, en stelselmatig gerestaureerd, herbestedemd en opengesteld.

Daarbij is het niet gebleven. In 2001 werd de commerciële naam Erfgoed Vlaanderen ingevoerd. Tegelijk werd ook onze missie uitgebreid met een tweede doelstelling: het grote publiek warm maken voor het belang van erfgoedzorg. Die opdracht resulteerde in de permanente openstelling van onze monumenten, een ledenbeweging met ledenuitstappen en een eigen tijdschrift *Erfwoord*. Ook de coördinatie van de Open Monumentendag Vlaanderen werd aan ons overgedragen en er werden allerhande acties in de media opgezet, al dan niet in samenwerking met andere verenigingen en instanties.

We sluiten daarmee aan bij de tendens in de monumentenzorg om het monument in zijn totaliteit te beschouwen: de vroegere en de huidige waarde van de site, eventueel een nieuwe bestemming die het behoud verzekert, het onderhoud en de inrichting van het gebouw, de omgeving en uiteraard de openstelling. Zonder dat laatste kan er van 'beleving' immers geen sprake zijn. Daarbij gaan we verder dan de stenen of het bouwkundige aspect alleen: ook de verhalen over de mensen die het gebouw bewoonden of gebruikten, de omgeving en de tijdgeest waarin het monument gesitueerd is en de rol die het daarin speelde, zijn belangrijke elementen. 'Integrale en geïntegreerde erfgoedzorg' noemen we dat.

Erfgoed Vlaanderen ontwikkelt een totaalpakket voor een volwaardige ontsluiting van de sites. Dat omvat alles wat bij een openstelling vereist is: onthaal en begeleiding, audio- of videogidsen, publicaties, wandelingen of aandacht van de media... Het uitgangspunt daarbij is steeds dat het monument zo veel mogelijk toegankelijk moet zijn: fysiek, voor minder mobiele mensen, maar ook laagdrempelig en voor iedereen. De draagkracht van het monument en het respect voor de erfgoedwaarden blijven daarbij steeds prominent aanwezig, gekoppeld

aan de financiële haalbaarheid van het project.

Onze kennis en ervaring delen we ook met andere monumentenbeheerders. Regelmatig worden we bij herbestemmingsprojecten betrokken voor advies over ontsluiting, openstelling of exploitatie. Die adviesverlening zal in de toekomst nog aan belang winnen in ons takenpakket.

Met bovenstaande visie als basis beheert Erfgoed Vlaanderen momenteel dertien monumenten, verspreid over het Vlaamse land. Niet alleen geografisch zijn ze verscheiden, maar ook wat het soort monument betreft: zowel een fort als kapellen, kastelen en een paleis, een toren of een molen, zowel woonhuizen als een abdij-site en een buurtspoorwegsite... Een overzicht van de monumenten die Erfgoed Vlaanderen beheert, vindt u hieronder.

Met onze eigen sites laten we mensen kennismaken met monumentenzorg én met ons onroerend patrimonium. Dat doen we ook met Open Monumentendag Vlaanderen, waarvan Erfgoed Vlaanderen de coördinatie op zich neemt, en met onze ledenbeweging. Regelmatig organiseren we uitstappen naar boeiende en vaak minder voor de hand liggende erfgoedsites – en daarbij gaan we veel verder dan enkel onze eigen monumenten. Net als in ons tijdschrift *Erfwoord* trouwens, waarin we veel aandacht besteden aan wat er reilt en zeilt in de erfgoedsector. Ook onze acties met andere partners en in de media gaan in deze richting: een zo groot mogelijk aantal mensen laten kennismaken met ons groot en klein waardevol patrimonium, om op die manier ons erfgoed echt te laten beleven – én er nieuw leven in te brengen.

Erfgoed Vlaanderen beheert volgende monumenten:

Erfgoedhuis Den Wolsack (Antwerpen)
 Paleis op de Meir (Antwerpen)
 De Notelaer – Trefpunt aan de Schelde (Bornem)
 Molen van Hoeke (Damme)
 Buurtspoorwegsite Schepdaal (Dilbeek)
 Abdij-site Herkenrode (Hasselt)
 Kasteel van Horst (Holsbeek)
 Sint-Donatustoren (Leuven)
 Fort Napoleon (Oostende)
 Kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Steenberg (Oud-Heverlee)
 Kasteel Beauvoorde (Veurne)
 Sint-Annakapel (Voeren)
 Kapel van Kinkenbergh (Voeren)

**BELEEF HET HELE JAAR DOOR
OPEN MONUMENTENDAG
Monumentengids Vlaanderen,
Erfgoed Vlaanderen
een wegwijzer naar honderden Vlaamse monu-
menten**

Deze *Monumentengids Vlaanderen* geldt als bijbel voor elke liefhebber van onroerend goed.

Je maakt kennis met klassieke toeristische toppers maar ontdekt in deze publicatie ook heel wat minder bekende pareltjes van het bouwkundige Vlaamse patrimonium. Een heel praktische gids, bedoeld als handleiding bij uw ontdekkingsstocht door Vlaanderen.

Een verzameling van bekende én onbekende monumenten

Ruim 6.000 beschermde monumenten in Vlaanderen... Vaak zitten ze verscholen op plaatsen waar we het niet verwachten of lopen we er ongeïnteresseerd voorbij. ERFGOED VLAANDEREN heeft in zijn *Monumentengids Vlaanderen* een selectie gemaakt uit deze verzameling monumenten – bijna één voor elke dag – om u zo de weg te wijzen naar honderden monumenten in Vlaanderen. De gids biedt een verzameling van 355 beschermde gebouwen en sites. Je zoekt het ene monument op en intussen stuit je op een ander waardevol stukje Vlaamse geschiedenis.

Uiteraard vindt u in deze gids de klassieke, toeristische toppers terug, zoals begijnhoven en belforten. Maar daarnaast maakt u ook kennis met wonderlijke stukjes erfgoed die u gewoon tegenkomt op een wandelroute of tijdens een stadsbezoek. Kapellen, kloosters, kastelen, woonhuizen, hoeves, forten, molens, opgravingen, omwallingen, ... In deze gids passeren ze stuk voor stuk de revue waardoor u deze onbekende, en daarom ook vaak nog onbeminde, stukjes erfgoed leert beminnen en waar-deren.

Overzichtelijk en praktisch

De *Monumentengids Vlaanderen* is naast een smaakmaker ook een praktische leidraad. De gids belicht die monumenten en sites die geregeld opengesteld zijn voor het publiek. Bovendien is er bij de selectie van monumenten rekening gehouden met de geografische en typologische spreiding. Dit zorgt ervoor dat alle soorten van monumenten terug te vinden zijn en dat u ze bovendien overal in Vlaanderen kan aantreffen: het erfgoed vindt u bij wijze van spreken om de hoek, zowel in steden, dorpen en op het platteland.

De publicatie biedt een overzichtelijk register op basis van drie indexen: een indeling op provincie, op naam van het monument en op type monument.

Bovendien worden de historische en bouwkundige wetenswaardigheden aangevuld met praktische informatie: adres, openingsuren, prijzen, rondleidingen, toegankelijkheid voor rolstoelgebruikers, ...

Praktische informatie:

De *Monumentengids Vlaanderen*...

-is gratis als je lid wordt van Erfgoed Vlaanderen www.erfgoed-vlaanderen.be.

-kost 13,5 euro thuisgestuurd (verpakkings- en verzendingskosten inbegrepen - binnenland) voor bestelmodaliteiten zie www.erfgoed-vlaanderen.be - 'Hoe bestellen'.

-is te koop in de boekhandel aan 12,5 euro.

Bart Jonckheere

coördinator publiekswerking en fondsenwerving
Erfgoed Vlaanderen vzw

Erfgoedhuis Den Wolsack | Oude Beurs 27 | 2000 Antwerpen

T: 03/212.29.73 | **F** 03/212.29.75 | **M** 0499/34.23.87

E: bart.jonckheere@erfgoed-vlaanderen.be

W: www.erfgoed-vlaanderen.be

Met handige registers

Met uitgebreide up-to-date informatie over toegankelijkheid en bezoekmogelijkheden

Garengenaaid • ca. 350 p. • 12 x 20,5 cm • €12,50 • ISBN 978 90 5826 449 7

MAS/Volkskundemuseum - Tentoonstellingen

Het Interessante volk. Van Max Elskamp tot Museum aan de Stroom: 100 jaar dagelijks leven verzameld.

Het Antwerpse Volkskundemuseum bestaat in 2007 honderd jaar. Over enige tijd zal de verzameling deel uitmaken van het Museum aan de Stroom. Een uitgelezen moment om een overzicht te geven van een eeuw volkskundig verzamelen.

In 1907 droeg de Antwerpse Franstalige dichter en grafisch kunstenaar Max Elskamp zijn volkskundige collectie over aan de stad Antwerpen. In honderd jaar ontstond er een grote en zeer verscheiden verzameling met voorwerpen uit het dagelijks leven. Voor Max Elskamp was deze verzameling in de eerste plaats een werk van liefde. De voorwerpen waren voor hem niet alleen tekens die verwezen naar het leven van gewone mensen, ze zetten hem ook op het spoor in zijn zoektocht naar het wezenlijk menselijke, het authentieke en waarachtige. Een spoor dat hij verder volgde in zijn eigen literair en grafisch werk. Elskamp was een van de eerste verzamelaars van alledaagse voorwerpen, een passie die in het burgerlijke Antwerpen niet altijd begrepen werd, maar die wel in de smaak viel bij de artistieke avant-garde.

In latere jaren van het Volkskundemuseum verdween de geest van Elskamp naar de achtergrond en werden er meer wetenschappelijke (verzamel)ambities nagestreefd.

'Het interessante volk' knoopt opnieuw aan bij Elskamps passie, zijn drijfveren, zijn verwondering over nederige objecten en alledaagse gebruiken, zijn hang naar exotisme en esthetiek. De tentoonstelling laat ook zien waartoe het verzamelen van het dagelijks leven aanleiding kan geven. Welke hoeveelheid en variëteit er in honderd jaar bij elkaar is gebracht. Wat er jarenlang in de omvangrijke reserves van het museum verborgen lag. Wat het dagelijks leven voorstelt, als je het door 'specialisten' laat verzamelen en bewaren. Met deze tentoonstelling schrijven we een hoofdstuk van de Antwerpse culturele biografie. Bovenal willen we deze honderdjarige eer bewijzen en haar op weg zetten naar een boeiende tweede eeuw in het Museum aan de Stroom.

Verbeeld verleden. Foto's van Karin Borghouts

Kunstenaar/fotografe Karin Borghouts werd uitgenodigd om een reeks foto's te maken. Zij koos ervoor om de manier waarop het verleden in musea wordt gepresenteerd, in beeld te brengen. De centrale vraag hierbij was: "Hoe laten musea de bezoekers het verleden beleven?"

Karin Borghouts bezocht tal van streek- en volkskundemusea in binnen- en buitenland. Sommige musea bleken ware stapelplaatsen voor het vele - door particulieren geschonken - materiaal. Met grote bezieling werd de verleden tijd verzameld en ondergebracht in historische panden, begijnhoven, boerderijen, pastories, een enkele keer ook in een eigentijds gebouw. Karin Borghouts ontdekte ondermeer hoe tal van schooltjes, winkeltjes, werkplaatsen, dorpscafé's, boeren-, oorlogs- en stadstaferelen werden gereconstrueerd met gebruik van het originele meubilair, oude gebruiksvoorwerpen en kledingstukken. Ook de reconstructies in openluchtmusea met 'levende' bewoners/acteurs trokken haar aandacht.

Karin Borghouts heeft deze museale constructies met verwondering bekeken en met respect gefotografeerd. Zij gebruikte hiervoor een grootbeeld technische camera. De onderwerpen werden zo in beeld gebracht dat - door de atmosfeer, kleuren, lichtinval en compositie - deze foto's refereren naar schilderijen, oude prenten, foto's of filmdecors.

Praktisch

MAS|Volkskundemuseum

Gildekamersstraat 2-6 (achter het stadhuis), 2000 Antwerpen

Info: 03/220.86.66 – www.mas.be of www.volkskundemuseum.be

Tentoonstellingen

31 maart tot 19 augustus 2007

Di – zo : 10.00 tot 17.00 uur (tickets tot 16.30 uur)

Gesloten op maandag (behalve 2de paasdag en pinkstermaandag), 1 mei en O.L.H. Hemelvaart)

Toegangsprijs

3 euro, 2 euro (-26 jaar, groep (min. 15 personen), gratis (ondermeer -19 jaar, + 65 jaar, personen met een handicap, werklozen).

Rondleidingen

Dienst voor toerisme/gidsenbeurs 03/232.01.03

Bereikbaarheid

Tram: 2, 3, 15 (Groenplaats) – 10, 11 (Melkmarkt)

Bus: 6, 34 (Jordaenskaai) 25, 26 (Groenplaats)

Auto: parking Jordaenskaai

MAS/Volkskundemuseum - Publicaties

De poppen aan het dansen. Honderd jaar Antwerps Volkskundemuseum.

Nieuwe visies op musea en erfgoed

De poppen aan het dansen vertrekt van de intrigerende geschiedenis van het Antwerpse Volkskundemuseum en kijkt in de ziel van z'n voorvechters. Het museum kan model staan voor hoe in de twintigste eeuw in Vlaanderen en Nederland werd omgegaan met volkskundige collecties. De romantische en tegelijk avant-gardistische visie waarop het gebaseerd was, de passie waarmee die visie werd uitgedragen en de moeilijke dialoog met beleidsmakers en het bredere publiek, werpen een nieuw en verrassend licht op hoe wij met (volkskundig) erfgoed omgaan.

Maar dit boek gaat verder. Het levert ook een fundamentele bijdrage aan het denken over musea in onze dagen. Musea zijn op zoek naar een nieuwe maatschappelijke rol. Ze hebben afscheid genomen van het object als uitdrukking van een diepere waarheid, maar ze worstelen ook met termen als 'herinneringsplaatsen', 'collectief geheugen' en (het aanbieden van) 'ervaringen'. Een aantal collecties wordt ondergebracht in (nieuwe) musea die het verhaal van een stad of regio vertellen. Wat kan erfgoed betekenen in zo'n 21ste-eeuws stadsmuseum?

De poppen aan het dansen is een (sleutel)boek over een stuk geschiedenis van de volkskunde. In de tweede plaats kijken historici, volkskundigen en etnologen naar erfgoed en musea, en gaan ze daarover in dialoog. Het boek bevat ten slotte ook een visueel onderzoek naar de 'volkskundige blik' en de voorstelling van het dagelijks leven in volkskundige musea. Het resultaat is een uniek experiment, een alternatief onderzoek dat niet alleen het verleden afstofst maar ook stof tot nadenken geeft aan iedereen die wel eens een (volkskundig) museum bezoekt of ermee begaan is.

Paperback, ca. 264 pagina's, rijk geïllustreerd waarvan 32 pagina's in kleur.

Formaat: 17 x 24 cm

Uitgever: Uitgeverij Vantilt i.s.m.

MAS|Volkskundemuseum

ISBN 978 90 77503 83 6

Prijs in de handel: 25 euro

Introductieprijs: 21 euro (tot 23 maart 2007)

Het interessante volk. Schrijvers in het Volkskundemuseum

Het boek 'Het interessante volk' is een hommage aan Elskamp en aan de collectie die onder zijn impuls de voorbije honderd jaar tot stand is gekomen in het Antwerpse Volkskundemuseum. Dertien schrijvers kozen een stuk uit de collectie van het museum of uit hun eigen volkskundige verzameling. Stefan Brijs, Geertrui Daem, Eric de Kuiper, Jan De Smet, Jo Govaerts, Koen Peeters, Dree Peremans, Brigitte Raskin, Johanna Spaey, Geert van Istendael, David Van Reybrouck, Kamiel Vanhole en Erik Vlamincx lieten zich door deze voorwerpen inspireren tot evenveel literaire teksten. Zo vervullen ze alsnog Elskamps wens van 'toegepaste volkskunde', waarbij het Volkskundemuseum een inspiratiebron zou zijn voor kunstenaars, schrijvers, en folkloristen. Ook Elskamp komt aan het woord in enkele gedichten en in een nooit eerder gepubliceerd verhaal over snoepwinkeltjes. Leen Huet en Jan Grieten zorgden voor de inleiding.

Paperback, 80 pagina's, rijk geïllustreerd in kleur

Formaat: 13,5 x 20 cm.

Uitgever: Blondé Artprinting International i.s.m.

MAS|Volkskundemuseum

Prijs in de handel: 10 euro

